

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014-2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Gabriela Mertlová

Sociálně právní ochrana dětí

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Eva Přivrácká

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2014-2015

BACHELOR THESIS

Gabriela Mertlová

Social and legal protection of the children

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Eva Přívracká

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 27.2.2015

Gabriela Mertlová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí své práce Mgr. Evě Přívracké za cenné připomínky a čas, který mi při konzultacích věnovala.

Anotace

Bakalářská práce Sociálně právní ochrana dětí zahrnuje v teoretické části pojmy sociálně právní ochrana dětí, vymezuje, pro koho je sociálně právní ochrana dětí určena, týká se mezinárodně právní ochrany dětí, předběžných opatření, soudní dohled, ústavní výchovy a náhradní rodinné péče. Praktická část práce je zaměřena na povědomí společnosti o pojmu sociálně právní ochrana dětí, které mělo doložit, jakým způsobem jsou dotazovaní o dané problematice informováni, zda se s pojmem sociálně právní ochrany dětí již setkali.

Klíčové pojmy

Vymezení pojmu sociálně právní ochrana dětí, mezinárodní ochrana dětí, předběžná opatření, ústavní výchova a náhradní rodinná péče.

Anotace

My bachelor's thesis is called Social and legal protection of the children and it includes the terms of socio-legal protection of children in theoretical part of the thesis, it also determines who is social and legal protection of children assigned, it deals with international legal protection of children, interlocutory injunction , judicial supervision, institutional care and foster care. Practical part of the thesis is focused on knowledge of the terms of social and legal protection of children among the society, which should give evidence how are respondents informed about this problem and if they had ever met this term before.

Key words

Determination of the term Socio-legal protection of children, institutional care and foster care, interlocutory injunction, international protection of children.

OBSAH

ÚVOD.....	9

TEORETICKÁ ČÁST

1	SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ.....	12
1.1	Hlavní hlediska sociálně právní ochrany dětí	12
1.2	Orgány sociálně právní ochrany dětí	13
1.3	Komise pro sociálně-právní ochranu dětí a poradní sbor	14
2	PRO KOHO JE SPO	16
3	MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANA DÍTĚTE	18
3.1	Úmluva o právech dítěte	18
4	PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ.....	22
5	SOUDNÍ DOHLED NAD VÝCHOVOU DĚTÍ.....	24
6	ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	25
6.1	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	26
6.2	Diagnostický ústav	27
6.3	Dětský domov, dětský domov se školou.....	28
6.4	Výchovný ústav.....	28
6.5	Středisko výchovné péče.....	29
7	NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	30
7.1	Pěstounská péče	30
7.1.1	Pěstounská péče	30
7.1.2	Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	31
7.1.3	Dávky pěstounské péče	32
7.2	Osvojení (adopce)	32
7.2.1	Nezrušitelné osvojení.....	33
7.2.2	Zrušitelné osvojení.....	33
7.2.3	Mezinárodní osvojení.....	33
7.3	Poručenství.....	33
7.4	Hostitelská péče	34
8	ZMĚNY V PĚSTOUNSKÉ PÉČI	35

PRAKTICKÁ ČÁST

9	VÝZKUM	38
9.1	Cíle výzkumu	38
9.2	Stanovené hypotézy	38
9.3	Popis zkoumaného souboru	38
9.4	Metoda výzkumu.....	38
10	Vyhodnocení dotazníku	40

10.1	Zhodnocení hypotéz	57
ZÁVĚR		58
SEZNAM ZKRATEK		59
SEZNAM GRAFŮ		60
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		61
SEZNAM PŘÍLOH		63

ÚVOD

Rodina je základ pro celou společnost. Představuje významnou úlohu při mravním, tělesném i duševním vývoji nezletilých dětí. V sociální práci a v dané problematice se setkáváme s různými příběhy lidí. Lidé, kteří si prošli ústavní výchovou, lidé, kteří jsou osvojení a také lidé, kteří vyrůstali v náhradní rodinné péči. Ne každý člověk má to štěstí vyrůstat ve vlastní rodině. Důvodů je několik. Může to být například způsobeno úmrtím rodičů, selháním rodičů při výkonu rodičovské odpovědnosti. Jedná se o ohrožené děti a právě pro tyto je zákon o sociálně právní ochraně dětí.

Právě o této problematice je má bakalářská práce, která se zaměřuje na názor lidí ve vztahu k sociálně právní ochraně dětí. Celá problematika se zaměřuje na ty nejzranitelnějších – děti. Mnohdy právě ohrožené děti nemají pojem o tom, co jim ubližuje a jak jim může být sociálně právní ochrana ku pomoci. Kam a kdy se na orgán sociálně právní ochrany obrátit.

V bakalářské práci se také můžeme setkat s mezinárodně právní ochranou dětí, která zajišťuje pomoc na mezinárodní úrovni. Ať už se jedná o pomoc s vymáháním výživného ze zahraničí a do zahraničí, nebo osvojením dětí do zahraničí a ze zahraničí. Osvojení a pěstounská péče je velmi častým způsobem, jak se dítě může vyhnout ústavní výchově. Pěstounská péče a osvojení by mělo být více podporováno jak státem, tak veřejností. Můžeme se setkat i s lidmi, kteří danou péčí o děti nezastávají a dokážou tak zničit rodinu vlastní. Nově vzniklá pěstounská péče na přechodnou dobu se stala v první řadě fenoménem dnešní doby, až nyní se skutečně odhaluje pravá tvář této péče. Pěstouni na přechodnou dobu musí zvládat děti každého věku, kdy jim může do rodiny přijít dítě ve věku 1 roku či v 16 let. Takový pěstouni by zasloužili více prostředků na jejich podporu.

Ústavní výchova je pro děti, které nemohou být ve své rodině a nemají nikoho jiného, kdo by si je vzal do péče. Proto končí v ústavních zařízeních. Ať už se zpočátku jedná o kojenecké ústavy, posléze dětské domovy. Druhů zařízení pro výkon ústavní výchovy v našem státě je několik. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, zmiňované dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy a diagnostické ústavy. Pomoci nám také mohou střediska výchovné péče. Zarážející je počet dětí

umístěných v těchto zařízeních, který v roce 2013 přesáhl 7 000 dětí umístěných v ústavní nebo v ochranné výchově.

Důležité je se zeptat: „Proč?“

TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Sociálně právní ochrana je upravena v zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí (SPO). SPO se zabývá především ochranou práv dítěte, právem na řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte. Následně ochranou jmění dítěte a ochranou jeho zájmů. Sociálně právní ochrana dětí působí na obnovení narušených dispozic rodiny. Pokud nemůže být dítě dočasně nebo trvale vychovááno v biologické rodině, tak sociálně právní ochrana zabezpečí náhradní prostředí pro výchovu dítěte. Zvláštní právní předpisy, které upravují také ochranu oprávněných zájmů a práv dítěte, zůstávají nedotčeny.

V sociálně právní ochraně dětí hovoříme o dítěti jako o nezletilé osobě.¹

1.1 Hlavní hlediska sociálně právní ochrany dětí

Hlavním hlediskem právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch a blaho pro dítě. Zájem dítěte je na prvním místě a nelze nad jeho zájem stavět zájem např. rodičů, rodiny, jiných členů domácnosti či státu. První zmínka o pojmu „blaho pro dítě“ se objevila v právním řádu České republiky s přijetím Úmluvy o právech dítěte. Především povinnost rodičů je sledovat nejlepší zájem dítěte. Se sledováním daného zájmu a blaha dítěte samozřejmě souvisí i ochrana rodičovství a rodiny. Právo rodičů na rodičovskou výchovu a péči.²

Dále je zde důležité podporovat rodiče, podporovat rodiny.

Důležitým hlediskem je, že sociálně právní ochrana dětí se poskytuje všem dětem bez rozdílu. Výhodou je bezplatné poskytování ochrany dětem, z tohoto důvodu je také přístupná všem bez ohledu na finanční možnosti rodiny.³

Tyto principy jsou garantovány v LZPS v čl. 32, dále mezinárodními smlouvami a také v ustanoveních NOZ.⁴

¹ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 36. ISBN 978-80-7488-022-3

² NOVOTNÁ, V., a kol., *Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. ANAG. 2014. s. 36-38. ISBN 978-80-7263-914-4

³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany*. [online]. © 2013 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

⁴ NOVOTNÁ, V., a kol., *Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. ANAG. 2014. s. 38. ISBN 978-80-7263-914-4

Zodpovědnost pro ochranu dětí, pro jejich kladný a zdravý vývoj, má stát.⁵

1.2 Orgány sociálně právní ochrany dětí

Zákon přesně stanovuje orgány veřejné a státní správy, které jsou orgány sociálně právní ochrany dětí. Tyto orgány vykonávají státní správu ze zákona a v přenesené působnosti.⁶

Orgány sociálně právní ochrany dětí jsou obecní úřady s rozšířenou působností. Jsou to městské úřady, magistráty ve statutárních městech a úřady městských obvodů. V Praze jsou tyto úřady v pověřených městských částí.

Dalšími orgány sociálně právní ochrany jsou obecní úřady, krajské úřady v krajských městech, úřady práce České republiky. V Praze se nachází Magistrát hlavního města Prahy. V Brně se nachází Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.⁷

Obecní úřady s rozšířenou působností a obecní úřady mají možnost včas řešit potřebná opatření z důvodu častého sledování rodiny. Z těchto důvodů mají ze zákona nejvíce povinností.⁸

K výkonu SPO je zřizována starostou obce komise pro sociálně právní ochranu v obecním úřadě s rozšířenou působností.

Komise pro sociálně právní ochranu je určena pouze k výkonu přenesené působnosti.

Při výkonu sociálně právní ochrany dětí je nutno se řídit standardy kvality. Těmi jsou povinni se řídit pověřené osoby, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a orgány sociálně právní ochrany dětí. Standardy kvality sociálně právní ochrany dětí (SPOD) se rozdělují do různých podskupin standardů. Do těchto skupin patří standardy sociální práce s klientem, bodové hodnocení výkonu SPO, principy výkonu SPO,

⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany*. [online]. © 2013 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

⁶ NOVOTNÁ, V., a kol., *Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. ANAG. 2014. s. 33. ISBN 978-80-7263-914-4

⁷ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbirka zákonů České republiky*. 2014. s. 37. ISBN 978-80-7488-022-3

⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany*. [online]. © 2013 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

standardy personálního zajištění výkonu SPO, organizační zajištění výkonu SPO a technicko-provozní zajištění SPO.⁹

1.3 Komise pro sociálně-právní ochranu dětí a poradní sbor

Komise pro sociálně-právní ochranu dětí zřizuje starosta obce s rozšířenou působností, jako zvláštní orgán obce. Starosta má možnost zřizovat zvláštní orgány obce, kdy to stanoví zvláštní zákon.

Komise se skládá z předsedy komise, jeho zástupců a z ostatní členů zastupitelstev. Jedná se o fyzické osoby, které působí v oblasti sociálně právní ochrany dětí. Jedná se o psychology, pedagogy, zdravotnického personálu, občanských sdružení, nebo jiných fyzických či právnických osob. Předsedu komise jmenuje nebo odvolává starosta dané obce. Starosta také jmenuje ostatní členy komise.

Komise představuje preventivní programy pro ochranu dětí, které jsou týrané, zneužívané a zanedbávané. Tyto programy navrhuje a také posuzuje, posléze společně se členy komise navrhuje opatření jak pomoci dítěti a rodině. Komise se zaměřuje zejména na ochranu dětí před patologickými jevy.

Na žádost tajemníka obecního úřadu obce s rozšířenou působností se zabývá pouze konkrétními případy a vydává k nim stanoviska. Tajemník obecního úřadu s rozšířenou působností je zaměstnanec daného úřadu, který je zařazen v odboru sociálně právní ochrany dětí.

Komise je schopna jednat, pokud je přítomen předseda komise. Pokud přítomen není, zatupuje ho jeho zástupce a ještě dva další členové. Pokud je o dané rodině, nebo dítěti jednáno v komisi, musí být dítě přizváno s rodiči, později rodiče, nebo zástupce. Zástupcem může být osoba např. ze zdravotnického personálu, ze školy, ze sdružení, z církve. Komise může na jednání přizvat i osoby, které k danému problému mají co sdělit. Účast členů komise je v obecném zájmu. Účastníkům náleží náhrada mzdy a platu, náleží jim také náhrada jízdních výdajů.

Komise pro sociálně právní ochranu dětí disponuje s citlivými informacemi, proto je mlčenlivost vázána i na ostatní fyzické osoby, které se dané komise účastní.¹⁰

⁹ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 39. ISBN 978-80-7488-022-3

Hejtman má možnost zřizovat zvláštní orgány kraje v případech, kdy to stanoví zvláštní zákon. Na základě toho zřizuje hejtman poradní sbor.

Poradní sbor spolupracuje především na vytváření lepších podmínek pro rodiny s dětmi a pro náhradní rodinnou péči. Posuzuje provozování zařízení pro péči o děti a pro výkon sociálně právní ochrany dětí. Pokud chce pověřená osoba zřídit nové zařízení v daném kraji, tak na žádost krajského úřadu posuzuje žádost pověřené osoby.

Hejtman jmenuje předsedu poradního sboru, jeho zástupce i ostatní členy. Tajemník, je zaměstnanec krajského úřadu, který působí v sociálně právní ochraně dětí. Tajemník je také členem poradního sboru. Ostatní členové sboru jsou kvalifikovaní odborníci např. z řad psychologů, pedagogů, policistů, státních zástupců a škol.¹¹

¹⁰ NOVOTNÁ, V., a kol., *Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. ANAG. 2014. s. 251-254. ISBN 978-80-7263-914-4

¹¹ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 58-59. ISBN 978-80-7488-022-3

2 PRO KOHO JE SPO

Sociálně právní ochrana se poskytuje všem dětem, bez ohledu na to, zda mají na území České republiky trvalý pobyt. Zákon přesně určuje okruh, o které děti se v sociálně právní ochraně jedná.

Jedná se o děti, o které se rodiče nemohou postarat. Ať dlouhodobě nebo krátkodobě, nebo rodiče kteří neplní povinnosti, týkající se rodičovské odpovědnosti, nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. Dále pro děti, které byly svěřeny do ústavní výchovy nebo do výchovy jiné fyzické osoby. Jednat se také může o děti, které byly na základě souhlasu (žádosti) fyzické osoby odpovědné za jejich výchovu, opakovaně umístěny do zařízení pro poskytování nepřetržité péče o ně. Jde také o děti, kterým rodiče zemřeli.

Dalším okruhem jsou děti, které vedou zahálčivý život v tom smyslu, že řádně nechodí do školy, opakovaně se dopouští úteků od osob odpovědných za výchovu, požívají alkohol a jiné návykové látky, žijí se prostitutí, páchají přestupky.¹² Mezi přestupky patří např. odcizení určité věci, popř. určitý obnos peněz. Děti „kradou“ peníze z různých důvodů. Mezi nejčastější patří, že chtějí uspokojit své potřeby nyní a domnívají se, že mohou mít cokoli, co požadují, kdy za to nemusí platit. Druhým nejčastějším důvodem není zbohatnutí, ale odmítavý postoj ke stanoveným pravidlům.¹³

Ohroženou skupinou jsou také děti, na kterých byl spáchán trestný čin, nebo je zde pouze podezření, že byl trestný čin spáchán. Takové děti mohou být ohroženy na životě, na zdraví, na svobodě a dále je narušen mravní vývoj dětí. Dítě nemusí být přímo ohroženo na své osobě, jedná se zde také o domácí násilí mezi rodiči nebo mezi jinými fyzickými osobami. Pouze přítomnost při tomto incidentu je pro dítě ohrožující a je také tak bráno.¹⁴

Dítě může být ohroženo i z důvodu rozvodu rodičů. Dítě se v dané chvíli ocitá mezi oběma rodiči vzájemně zneprátených stran. Dítě sděluje své potřeby, ale bohužel ty nejsou ve většině případech vyslyšeny, z důvodu „války“ mezi rodiči. Později se v realitě ocitají děti, které mají soudně určeno, jaký den mohou svého rodiče vidět.

¹² Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 38. ISBN 978-80-7488-022-3

¹³ Laniado, N. *Děti a peníze*. 1. vyd. Praha: ERMAT Praha, s.r.o., 2002. s. 74-75. ISBN 80-7178-671-3

¹⁴ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 38. ISBN 978-80-7488-022-3

Později se děti dostávají do fáze, kdy jsou s matkou, tak jsou proti otci a když jsou s otcem, tak jsou proti matce. Je to v mnoha směrech výhodnější, než se dokola snažit být s oběma zadobře.¹⁵

Sociálně právní ochrana se také zajímá o děti, které mají status azylanta, nebo čekají na udělení mezinárodní ochrany, děti poživací doplňkové ochrany a nadále děti, které se zdržují na území České republiky bez fyzické osoby zodpovědné za výchovu daného dítěte.

O pomoc orgánu sociálně právní ochrany dětí může zažádat i dítě, kdy potřebuje pomoc při ochraně svých práv, nebo při ochraně svého života. Dítě, které je schopno, samo se vyjadřovat, má právo se svobodně vyjadřovat před orgánem sociálně právní ochrany dětí ve všech záležitostech, které se ho dotýkají a také to může být i bez přítomnosti rodičů. Má se za to, že dítě starší 12 let věku je schopno informace přijímat, vytvořit si z nich myšlenku, kterou posléze dokáže sdělit.

Žádost o poskytnutí pomoci orgánem sociálně právní ochrany dětí nemají pouze nezletilé osoby, ale také osoby již zletilé, např. rodiče, nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte. Pokud má orgán sociálně právní ochrany kompetence k pomoci zletilým osobám, je povinen jim pomoc poskytnout.

Ochranu dítěte orgánem sociálně právní ochrany dětí, je nezbytné přijmout, pokud je ohrožena výchova dítěte nebo jeho příznivý vývoj a rodiče dětí nebo osoby zodpovědné za výchovu dětí nejsou schopni, nebo nemohou situaci sami řešit. Opatření na zachování výchovy a příznivého vývoje dítěte musí být správně zvolena, aby vzájemně navazovala a vzájemně se ovlivňovala.

I v těchto případech, může každý upozornit orgán sociálně právní ochrany dětí na porušení povinností, které plynou z rodičovské odpovědnosti.¹⁶

¹⁵ SAKAŘ, P. Společnost. *Psychologie: Rozvodová válka*. 2012. roč. 18, č. 10, s. 57-59. ISSN 1212-9607

¹⁶ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 38-39. ISBN 978-80-7488-022-3

3 MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANA DÍTĚTE

Mezinárodně právní ochrana je upravována zákonem č.91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Procesní úprava ochrany dítěte a rodiny je obsažena v části čtvrté, hlava pátá.¹⁷ Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí je obsažen v zákoně o sociálně právní ochraně dětí. Úřad sídlí v Brně, je to správní úřad, který působí celostátně. Nadřazeným orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Nejvyšší funkce v úřadu je ředitel, který je jmenován ministrem práce a sociálních věcí.¹⁸

Úřad působí podle nařízení Evropské unie a podle řady mezinárodních smluv.¹⁹ K nařízení Evropské unie patří, č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkon rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti, č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech.²⁰ Mezi činnosti úřadu patří zejména pomoc při získání výživného do zahraničí nebo ze zahraničí. Další činností je zajištění práva dětí na styk s druhým, popř. s oběma rodiči. Nezapomenutelnou součástí je také mezinárodní osvojení. Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí se také zabývá řešením mezinárodních únosů dětí.

Úřad nemůže zasahovat do jiných zemí a působit tam. Vždy záleží na spolupráci dalšího státu. Kvůli této spolupráce mohou vznikat omezení a prodlevy ve vyřizování. Postup mezi orgány odlišných států upravují mezinárodní smlouvy a nařízení Evropské unie (EU).²¹

3.1 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte vznikla dne 20. listopadu 1989 v New Yorku. Jménem České a Slovenské federativní republika byla Úmluva o právech dítěte podepsána

¹⁷ Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém. In: *Sbírka zákonů České republiky*. s.114. ISBN 978-80-7488-022-3

¹⁸ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*.2014. s. 37. ISBN 978-80-7488-022-3

¹⁹ ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ. *Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí*. [online]. ©2009- 2015 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>

²⁰ ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ. *Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí*. [online]. ©2009- 2015 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/odkazy/>

²¹ ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ. *Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí*. [online]. ©2009- 2015 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>

v New Yorku dne 30. září 1990. Pro Českou a Slovenskou federativní republiku vstoupila v platnost 06. ledna 1991.²²

V listině základních práv a svobod se nachází také článek, že zvláštní ochrana dětem a mladistvým je zaručena. Mimo jiné je tak také zmíněno, že těhotná žena má zaručenou zvláštní péči v pracovních vztazích a samozřejmě tomu musí odpovídat i zdravotní stav. Druhou velmi důležitou částí článku je také, že děti narozené mimo manželství, mají stejné práva, jako děti v manželství narozené. Právo rodičů je zajistit výchovu a péči dětem, v určitých případech, mohou být práva rodičů omezena a i přes jejich vůli může být dítě od rodičů odejmuto. Rodiče, kteří pečují o dítě, mají právo na pomoc od státu.²³

Úmluva o právech dítěte je otevřena k podpisu všem státům. Listiny o přístupu jsou uloženy u generálního tajemníka Spojených národů. Kterýkoliv stát, který podepsal úmluvu, může navrhnout změnu úmluvy a svojí verzi předloží generálnímu tajemníkovi Spojených národů. Úkolem generálního tajemníka je předložit verzi jiného státu na změnu úmluvy státům ostatním, aby mu sdělili, zda jsou pro to, aby byla svolána konference států, která by rozhodla o nové verzi. Pokud se minimálně třetina států vysloví, bude pro zprostředkování konference. Verze bude předložena Valnému shromáždění Organizace spojených národů ke schválení.

Státy, které podepsaly Úmluvu, jsou stranou této úmluvy. Státy jsou si vědomy, že se jedná o základní lidská práva, důstojnost a lidskou hodnotu. Zde státy potvrdily své odhodlání podporovat a zlepšovat životní úroveň všem a to bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, náboženství, jazyka, sociálního původu, majetku, rodu, postavení nebo politické víry. Ve Všeobecné deklaraci národy společně prohlásily, že dítě má nárok na zvláštní péči a pomoc s tím, že rodina je základní jednotka společnosti. Pro lepší podmínky pro vývoj dítěte se dohodly v každé zemi a zejména v zemích rozvojových. Dítě bylo vymezeno jako lidská osobnost, která nedovršila věku osmnácti let. Nadále se státy zavázaly zabezpečit a respektovat práva dětí, bez ohledu na barvu pleti, rasu a ostatní náležitosti, vytvořením všech možných opatření, aby bylo dítě chráněno před všemi nelegálními činy na něm páchané i ze strany rodiny.

²² Zákon č. 104/1991 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhlásila oprava textu Úmluvy o právech dítěte, In: *Sbírka zákonů České republiky*. s. 118. ISBN: 978-80-7488-022-3

²³ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky., *Listina základních práv a svobod*. [online]. © 2013 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Státy se zavázaly chránit práva dětí ve všech směrech, aby to bylo v co nejlepším zájmu dítěte.

Dítě má právo na život, zachování života a rozvoj své osobnosti. Každé dítě je ihned po narození registrováno, dostává jméno a státní příslušnost. Státy musí respektovat zachování totožnosti dítěte, včetně příslušnosti státní, nebo i rodinných příslušníků. Pokud je dítě zbaveno totožnosti, jsou státy povinni mu zajistit ochranu a rychlé obnovení.²⁴

Státy uznávají i duševně, nebo tělesně postižené děti. Kdy jim zabezpečují důstojnost, sebedůvěru a aktivní účast ve společnosti. Takové dítě má nárok na zvláštní péči, pomoc a podporu dítěti i rodičům, nebo jiných osob, které o něj pečují. Zabezpečují také přístup ke vzdělání, zdravotní péči, rehabilitaci, odpočinek a přípravu na zaměstnání. Tímto se snaží zapojit co nejvíce do běžného chodu společnosti.

Pokud je dítě umístěno mimo vlastní rodinu, má stát právo provádět kontroly.

Dítě má právo na vzdělání, na povinné základní vzdělání, které musí být pro všechny děti bezplatné. Snaží se vhodnými prostředky zpřístupnit vzdělání i pro vysoké školy.

Výchova dítěte je důležitým faktorem a má vést k rozvoji osobnosti, podporovat jeho nadání, rozšiřovat znalosti v rozumových a fyzických schopnostech. Výchova je zaměřená také na svůj mateřský jazyk, kulturu a znalosti, které náleží k národním hodnotám. Děti se tímto připravují na zodpovědný život ve společnosti.²⁵

Dítě musí být chráněné před všemi možnými nelegálními činnostmi, kterými jsou sexuální vykořisťování a sexuální zneužívání. Nadále ke svádění nebo donucování dětí k jakékoli nezákonné sexuální činnosti, využívání dětí k prostituci, nebo k jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování, využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacování.

²⁴ Zákon č. 104/1991 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhlásila oprava textu Úmluvy o právech dítěte, In: *Sbirka zákonů České republiky*. s. 118-119. ISBN: 978-80-7488-022-3

²⁵ Zákon č. 104/1991 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhlásila oprava textu Úmluvy o právech dítěte, In: *Sbirka zákonů České republiky*. s. 122-123. ISBN: 978-80-7488-022-3

Státy také uznávají právo dítěte obviněného, obžalovaného, uznaného z porušení trestního práva. Žádné dítě nesmí být obviněno z porušení trestního práva projednání nebo opomenutí.²⁶

Státy jsou povinni spolupracovat s odbornou organizací UNICEF a jinými orgány Spojených národů. Mohou vyzvat UNICEF a jiné příslušné orgány, aby podaly názory odborníků na provádění této úmluvy v oblastech spadajících do jejich činnosti.²⁷

Dítě nemůže být nelegálně odejmuto od své rodiny. Existuje pouze výjimka na základě rozhodnutí soudu. Pokud je dítě odebráno ze své biologické rodiny, tak jsou státy povinni dítěti zprostředkovat jiné možnosti ohledně jeho vlastní péče. Děti jsou umístovány např. do zařízení, kde státy kontrolují standardy v péči o děti. Dítě má právo na kontakt s rodiči, když není možné výchova v domácím prostředí. Dítě může jít také do osvojení, do osvojení v cizí zemi.²⁸

Rodiče mají svá práva a povinnosti. Oba dva rodiče mají stejnou společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte.²⁹

²⁶ Zákon č. 104/1991 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhlásila oprava textu Úmluvy o právech dítěte, In: *Sbírka zákonů České republiky*. s. 124-125. ISBN: 978-80-7488-022-3

²⁷ Zákon č. 104/1991 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhlásila oprava textu Úmluvy o právech dítěte, In: *Sbírka zákonů České republiky*. s. 126. ISBN: 978-80-7488-022-3

²⁸ Zákon č. 104/1991 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhlásila oprava textu Úmluvy o právech dítěte, In: *Sbírka zákonů České republiky*. s. 119-120. ISBN: 978-80-7488-022-3

²⁹ Zákon č. 104/1991 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhlásila oprava textu Úmluvy o právech dítěte, In: *Sbírka zákonů České republiky*. s. 121. ISBN: 978-80-7488-022-3

4 PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ

Předseda senátu může nařídit předběžné opatření ještě před zahájením řízení, z důvodu, aby byly prozatím upraveny poměry účastníků. Dalším důvodem může být, že by byl výkon soudního rozhodnutí ohrožen.³⁰

Předběžné opatření, které upravuje poměry k dítěti, se nařizuje v případech, kdy se nezletilé dítě ocitlo v tíživé životní situaci, kdy je zřejmé, že o dítě nikdo řádně nepečuje. Je ohroženo na zdraví a životě. Na návrh pouze orgánu sociálně právní ochrany dětí, aby byly prozatím upraveny poměry nezletilého dítěte a dítě mohlo být umístěno v lepším zařízení nebo v péči jiné vhodné fyzické osoby. Vhodným prostředím se myslí prostředí u osoby, nebo v zařízení, které je schopné zařídit dítěti řádnou péči s ohledem na jeho zdravotní stav a fyzický stav.

Soud předběžným opatřením může umístit dítě i do pěstounské péče na přechodnou dobu, kdy je zřejmé, že rodič dítěte nemůže o dítě ze závažných důvodů pečovat.

Návrh na vydání předběžného opatření musí obsahovat základní údaje pro zahájení řízení. Datum sepsání, jméno dítěte a datum narození. Informace o rodičích (zdravotní stav, zaměstnání, datum narození). Posléze orgán sociálně právní ochrany sepíše důvody, proč žádá o nařízení předběžného opatření. V návrhu na vydání předběžného opatření musí být přesně vymezen název zařízení, s přesnou adresou, kam bude dítě převezeno, popř. do péče jaké fyzické osoby se dítě svěřuje, zde zase nesmí chybět anamnestické údaje osoby.³¹

V řízení o vydání předběžného opatření není dítě vždy zastoupeno zákonnými zástupci. V tomto případě soud určí opatrovníka, zpravidla orgán sociálně právní ochrany dětí. Pokud bude jmenován opatrovník dítěte a je to zároveň osoba, která sepsala návrh na vydání předběžného opatření, tak soud jmenuje na návrh opatrovníka, opatrovníka jiného.

Soud při návrhu na vydání předběžného opatření musí rozhodnout do 24 hodin od podání návrhu. Předběžné opatření, kterému bylo soudem rozhodnuto je vykonatelné vydáním a všichni jsou povinni se rozhodnutím soudu řídit. Předběžné opatření se doručuje při samostatném výkonu všem účastníkům. Pokud není některý z účastníků

³⁰ Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013. St. 18. ISBN 978-80-7208-004-9

³¹ Zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013. s.171-173. 978-80-7208-004-9

zastižen, doručí soud předběžné opatření účastníkovi dodatečně s vyrozuměním, že dané předběžné opatření již proběhlo.

Předběžné opatření trvá zejména 1 měsíc od doby jeho vykonatelnosti. Pokud je dítě předběžným opatřením svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, je zde doba vykonatelnosti 3 měsíce.

Soud může předběžné opatření, které bylo vydáno na dobu 1 měsíce prodloužit, tak aby celková doba nepřesáhla 6 měsíců.

O zrušení předběžného opatření lze požádat ze strany zákonných zástupců dítěte, orgánu sociálně právní ochrany dítěte a ze strany opatrovníka. Soud musí na tento návrh neodkladně odpovědět, nejpozději do 7 dnů od podání návrhu o zrušení.³²

³² NOVOTNÁ, V., a kol., *Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. ANAG. 2014. s. 83-93. ISBN 978-80-7263-914-4

5 SOUDNÍ DOHLED NAD VÝCHOVOU DĚTÍ

Soudní dohled nad výchovou dítěte se může stanovit z důvodu, že rodiče o dítě řádně nepečují, porušují práva a povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti. Dalším důvodem může být chování dětí, které jsou v rozporu se svými rodiči, učiteli nebo se spolužáky. Jedná se také o děti, které se mohou dopouštět drobných krádeží, toulání a záškoláctví.

Smyslem soudního dohledu je pravidelná kontrola nezletilého dítěte v rodině a zjišťování podmínek, zda je zapotřebí, aby soudní dohled nad výchovou dítěte stále trval či nikoliv.

Dohled nad výchovou dítěte chápeme jako preventivní působení na rodinu. Při stanovení dohledu se také působí za účelem sanace rodiny. Pokud se sanace rodiny daří, tak je zde výhoda, že pro rodiče a dítě je lepší variantou než odejmutí dítěte z jeho rodiny.

Na základě žádosti orgánu sociálně právní ochrany dětí soud nařídí stanovit nad výchovou dítěte soudní dohled. Významnou roli při nařízení soudního dohledu je vzájemná spolupráce mezi školami a dalšími institucemi, protože čím více institucí spolupracuje dohromady, tím více informací a zkušeností se o rodině získá a může se tak intenzivně pracovat při sanaci rodiny.

Zda je dodržováno výchovné opatření soud kontroluje ve spolupráci s jinými institucemi zapojenými do výchovného opatření. Soud hodnotí danou situaci zpravidla s orgánem sociálně právní ochrany dětí.

Na základě zprávy od orgánu sociálně právní ochrany dětí soud zruší soudní dohled, pokud splnil svůj účel. Pokud soudní dohled není dostatečným výchovným opatřením, tak soud nařídí jiné opatření.³³

³³ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ, J. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. ANAG. 2014. s. 75-80. ISBN: 978-80-7263-914-4

6 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Pokud je výchova, tělesný vývoj, rozumový vývoj či duševní vývoj dítěte ohroženy, je zřejmé, že je to v rozporu se zájmem dítěte. Soud v takovém případě nařídí ústavní výchovu. Nejdříve zjišťuje možnosti, zda se v dané situaci nachází fyzická osoba, která by si mohla vzít dítě do péče.

Nedostatečné poměry rodičů, nebo osob odpovědných za výchovu dítěte nemohou mít stejný dopad na nařízení ústavní výchovy, pokud jsou rodiče schopní zajistit dítěti řádnou výchovu a plnění dalších povinností. Pokud rodiče nemohou zabezpečit své děti z vážných důvodů, kdy se tato situace se stala náhle, může soud svěřit dítě do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nejdéle na dobu šesti měsíců. Tuto dobu může soud opakovaně prodloužit.

Při vydání rozhodnutí, kdy soud nařizuje ústavní výchovu je přesně vyznačeno zařízení, do kterého bude dítě umístěno. Přitom soud přihlíží na zprávu od orgánu sociálně právní ochrany dětí a také na zájmy dítěte. Soud umístí dítě nejbližší k rodičům, nebo k jiným osobám, které jsou dítěti blízké.³⁴

Ústavní výchova se nařizuje na základě rozhodnutí soudu. Ve výroku soudu je přesně vymezen institut ústavní výchovy a přesně vymezeno dítě, o které se jedná. Rodiče dítěte jsou vyzváni, aby určitý den a v určitý čas předali dítě, nebo děti do zařízení. Zaměstnanec obecního úřadu s rozšířenou působností je povinen navštívit dítě ihned, jakmile se dozví, že dítě bylo do zařízení umístěno. Nadále dle potřeby, poté každé tři měsíce navštíví dítě v zařízení. Také jednou za tři měsíce navštíví rodiče dítěte.³⁵

Určitým procentem se děti umisťují do kojeneckého ústavu z novorozeneckých oddělení. Je to jeden ze způsobů, jak rychle vyřešit danou situaci dítěte. U takových dětí je velkou pravděpodobností náhradní rodinná péče. V této chvíli kojenecký ústav může působit jako chvilková pomoc k náhradní rodinné péči.³⁶

³⁴ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*.2014. s. 101. ISBN 978-80-7208-920-8

³⁵ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*.2014. s. 44-45. ISBN 978-80-7488-022-3

³⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí, *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*. 1. Vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí., 2011, s. 184, ISBN :978-80-7421-039-6

Soud ústavní výchovu může nařídit nejdéle na 3 roky. Po třech letech se prozkoumává, zda podmínky pro výkon ústavní výchovy stále trvají či nikoliv. Pokud je zjištěno, že podmínky pro nařízení ústavní výchovy trvají, soud ústavní výchovu prodlouží na další tři roky. Pokud podmínky pominuly, nebo se nabízí jiná možnost než ústavní výchova, tak soud ústavní výchovu okamžitě zruší. Zároveň však rozhodne o tom, komu bude dítě svěřeno do péče. Pokud jde dítě do osvojení z nařízené ústavní výchovy, tak soud ústavní výchovu zruší z důvodu rozhodnutí o osvojení. Pokud bylo dítě svěřeno do péče budoucím osvojitelům, tak soud ústavní výchovu nezruší, pouze přeruší.

Pokud bylo soudem rozhodnuto o ústavní výchově, je soud povinen každých 6 měsíců zkoumat, zda trvají podmínky pro umístění dítěte v ústavní výchově. Soud podmínky zkoumá z vyjádření rodičů, pokud je možno vyjádření dítěte a ze zprávy od orgánu sociálně právní ochrany dětí. Soud může ústavní výchovu prodloužit o jeden rok, pokud dítě již zletilo.³⁷

Ze statistiky k 31. 12. 2013 bylo zjištěno, že celkový počet dětí, které se nacházejí v ústavní nebo ochranné výchově na základě rozhodnutí soudu, činí 7 169 dětí.

Ke konci roku 2012 bylo umístěno 1397 dětí v kojeneckých ústavech a v dětských domovech pro děti do 3 let věku.

K 31. 12. 2012 bylo umístěno 6 941 dětí do dětských domovů, dětských domovů se školou, do výchovných a diagnostických ústavů.

K 31. 12. 2012 bylo umístěno 769 dětí v domovech pro osoby se zdravotním postižením.³⁸

6.1 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc pomáhá dětem, o které se z vážných důvodů nemohou rodiče postarat. Soud svěří dítě do zařízení vyžadující okamžitou pomoc pouze na dobu 6 měsíců.

³⁷ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 101. ISBN 978-80-7208-920-8

³⁸ STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. *Statistiky náhradní rodinné výchovy v ČR*. [online]. ©2013 [cit. 2015.01.30]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/statistiky_nahradni_vychovy_v_cr/

Mezi závažné důvody patří, že se dítě ocitne bez jakékoliv péče, je týrané (tělesně i duševně), je zneužíván, nebo je ohroženo na zdraví a životě.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc provozují obce, kraje nebo příslušné osoby. Děti se do tohoto zařízení umísťují na základě rozhodnutí soudu, na základě žádosti rodiče, na základě žádosti samotného dítěte, nebo na základě žádosti orgánu sociálně právní ochrany dětí.³⁹

V zařízení pro děti vyžadující pomoc, je kapacita dětí stanovena na 28 lůžek. Tento počet dětí nemůže být změněn, ani kdyby se jednalo o zařízení s více lůžky. Pokud přijde do zařízení více sourozenců a kapacita bude větší než 28 dětí, tak se zde udělí výjimka. Zde je také omezení, že jeden zaměstnanec se musí starat maximálně o 4 děti.

Na žádost rodiče je dítě umístěno v zařízení na dobu 3 měsíců, od podání žádosti. Pokud se jedná o žádost umístění ze strany obce s rozšířenou působností, tak zde může dítě pobývat v délce 6 měsíců. Pokud je dítě umístěno v zařízení na základě rozhodnutí soudu, je orgán sociálně právní ochrany dětí povinen provádět v zařízení návštěvu jednou za tři měsíce.⁴⁰

6.2 Diagnostický ústav

Diagnostický ústav je určen pro děti, kterým byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova. Jedná se také o děti, které již byly umístěny v jiném ústavním zařízení, ale probíhaly zde útky ze zařízení. Diagnostický ústav poskytuje péči dětem, které byly na útěku s osobami odpovědnými za výchovu a to na základě předběžného opatření vydané soudem. Diagnostický ústav také poskytuje péči dětem s poruchami chování, kdy je na žádost osob odpovědných za výchovu dítě přijato.

Diagnostický ústav vede evidenci dětí vedených v diagnostickém ústavu ve svém místním obvodu, dále sděluje informace o volných místech pro umístění dětí. V diagnostickém ústavu jsou zřizovány minimálně 3 výchovné skupiny. V zařízení může být zřízena jedna dlouhodobá skupina pro péči o děti, se musí zajistit dokončení

³⁹ MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP)*. [online]. ©2015 [cit. 2015.01.02]. Dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/zarizeni-pro-deti-vyzadujici-okamzitou-pomoc-zpdvop-13100/>

⁴⁰ Zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 59-61. ISBN 978-80-7488-022-3

studia a nadále poskytování psychologických služeb. Podmínkou zřízení takové skupiny je souhlas ministerstva.

Výchovné skupiny v ústavu jsou rozděleny podle pohlaví nebo věku dětí. Děti, které již ukončily základní povinnou školní docházku je jim kromě diagnostické třídy, zřizovaná také třída, která jim zajišťuje přípravu na budoucí povolání. Ve třídě diagnostické nebo ve třídě na přípravu budoucího povolání je kapacita třídy 8 dětí. Výjimky uděluje ministerstvo.

6.3 Dětský domov, dětský domov se školou

Dětský domov je zařízení pro děti, které se věnuje jejich individuálním potřebám. Pro děti plní úkoly v procesu vzdělávacím, sociálním a výchovném. Hlavním posláním dětského domova je zajišťovat péči a ochranu dětem, nad kterými byla nařízena ústavní výchova. V dětském domově jsou děti, které nemají diagnostikované poruchy chování. Dětský domov poskytuje domov pro děti v rozmezí od 3 – 18 lety věku. Do dětského domova mohou být umístěny nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

Dětský domov se školou má stejný princip jako dětský domov. Dětský domov se školou zajišťuje péči dětem, které mají poruchy chování nebo přechodnou či duševní poruchu a vyžadují léčebnou péči.

6.4 Výchovný ústav

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let u nichž byla nařízena ústavní výchova. Tyto děti mají závažné poruchy chování. Ve vztahu k dětem plní diagnostický ústav úkoly sociální, výchovné a vzdělávací.

Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, kdy má dítě uloženou ochranou výchovu a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno do dětského domova se školou.

Při výchovném ústavu se zřizuje jeho součástí škola základní nebo speciální, může být také zřízena střední škola.

6.5 Středisko výchovné péče

Středisko výchovné péče, dále jen „SVP“ poskytuje pedagogickou a psychologickou pomoc dětem, u nichž jsou zjevné poruchy chování a negativní jevy v sociálním vývoji dítěte. Dále „SVP“ pomáhá při adaptaci dětí, které přišly z ústavního zařízení. SVP poskytuje i odborné poradenství rodičům nebo osobám zodpovědným za výchovu dítěte.⁴¹

⁴¹ Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002. s. 2978-2983. ISBN 978-80-7488-067-4

7 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Péče o dítě zná řadu forem náhradní rodinné péče. Je-li dítě umístováno mimo vlastní rodinu, jedná se o odbornou a odpovědnou práci. Přesto, že je tolik možností náhradní rodinné péče, není ani jedna odnož této péče samospasitelná.⁴² Když očekáváme příchod nového člena do naší rodiny, je zde důležité zachovat stejný rytmus a řád, na které je dítě zvyklé. Jedná se například o stravu, mléko, stejné oblečení či stejné povlečení. Tyto faktory usnadní dítěti klidnou a snadnou adaptaci na nové prostředí. Dítě musíme seznamovat s naší vůní, dotykem, hlasem a obličejem velmi citlivě a pomalu. Pokud se dodrží určité hranice, na jaké jsou děti zvyklé, tak se snadněji získá jejich důvěra, kdy nám posléze více důvěřují.⁴³

7.1 Pěstounská péče

Pěstounská péče je upravena zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. a v zákoně č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, kde se jedná o dávky pěstounské péče.⁴⁴

7.1.1 Pěstounská péče

Základním principem pěstounské péče je vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradní rodinné výchově. Jedná se také o vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstouny. Každá fyzická osoba, aby se stala pěstounem, musí projít odbornou přípravou pro pěstounskou péči. Obecní úřad s rozšířenou působností může zamítnout žádost o pěstounskou péči, pokud nejsou splněny podmínky pro výkon péče. Mezi podmínky patří žádost o zařazení do evidence osob, vhodnými stát se pěstouny. Žadatel musí předložit potvrzení o státním občanství nebo povolení k trvalému pobytu a výpis z rejstříku trestů. Důležitým důkazem je zpráva o zdravotním stavu, údaje o sociálních a ekonomických poměrech žadatelů. Žadatelé, musí projít odbornou přípravou, zprostředkovanou krajským úřadem pro výkon pěstounské péče, nebo osvojení. Jedná se o přípravu, kde budou v dostatečném množství poskytnuty informace

⁴² MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 1. Vyd. Praha: Avicenum, 1986, s. 336, ISBN: 08-011-86

⁴³ ARCHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině*. 1. Vyd. ERMAT Praha, s.r.o., ISBN: 80-7178-578-4

⁴⁴ MATĚJČEK, Z., a kol., *Osvojení a pěstounská péče*. 1. Vyd. Praha: Portál s.r.o., 2002, s. 155, ISBN: 8071786373

budoucím pěstounům o potřebách dítěte v náhradní rodinné péči. Pokud je vše splněno, tak žádost postoupí krajskému úřadu. Krajský úřad pro účely pěstounské péče vede evidenci dětí. V evidenci dětí jsou obsaženy veškeré dokumenty k dítěti. Obsahují například fotografie dítěte, rodinnou anamnézu, zdravotní stav, zprávy ze školy, zprávy z vyšetření, potvrzení o státním občanství a rodný list. Také obsahují rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy.⁴⁵

7.1.2 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu si žadatel podá žádost u obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Obecní úřad s rozšířenou působností je povinen tuto žádost neprodleně podstoupit krajskému úřadu. Krajský úřad pro pěstounskou péči na přechodnou dobu vede tzv. evidenci osob. Do evidence osob se zařazují uchazeči, kteří mají předpoklady pro výkon takové péče. Evidence obsahuje o žadateli údaje (jméno, příjmení, adresa, zaměstnání) a doklady (např. povolení k trvalému pobytu, doklad o státním občanství). Nadále obsahuje vyjádření obecního úřadu s rozšířenou působností, údaje o konkrétním typu dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu a počet dětí.

Krajský úřad rozhodne o zařazení či nezařazení, popř. vyřazení žadatele z evidence osob. Po zařazení osob do evidence předá krajský úřad tyto informace obecním úřadům s rozšířenou působností ve správním obvodu krajského úřadu.

Dítě může být svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu na základě rozhodnutí soudu na návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí. O dítě, o které se nemohou rodiče ze závažných důvodů postarat a o děti, u kterých se čeká na uplynutí doby pro možné osvojení.

Sociálně právní ochrana dětí má povinnost každé 3 měsíce od umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu zkoumat, zda podmínky pro výkon této pěstounské péče trvají či nikoliv. Zjištění a zprávy za 3 měsíce musí být poskytnuty soudu.

⁴⁵ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014. s. 45-49. ISBN 978-80-7488-022-3

Pěstounské péče na přechodnou dobu je rozdílná oproti klasické pěstounské péči v tom, že trvá pouze jeden rok. Je zde výjimka, pokud by do pěstounské péči přišel další sourozenec, tak se jeden rok počítá od posledního umístěného dítěte.⁴⁶

7.1.3 Dávky pěstounské péče

Mezi dávky pěstounské péče patří příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla a odměna pěstouna.

Příspěvek při převzetí dítěte náleží pěstounovi, který si převzal dítě. Tento příspěvek je jednorázový a rozdělen dle věku dítěte. Do 6 let věku dítěte 8.000,-Kč, 6 až 15 let 9.000,-Kč, od 15 do 18 dítěte 10.000,-Kč.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte se vyplácí pěstounovi. Nárok na dávku má dítě svěřené do pěstounské péče. Tento příspěvek se nevyplácí, pokud je dítě umístěné v ústavním zařízení.

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla náleží pěstounovi, který v pěstounské péči pečuje nejméně o čtyři děti. Jedná se o 70% pořizovací ceny motorového vozidla, které však nesmí přesáhnout více jak 100.000,-Kč. Za deset let nesmí přesáhnout součet příspěvků 200.000,-Kč.⁴⁷

7.2 Osvojení (adopce)

Hlavním cílem osvojení je zajistit dítěti náhradní rodinu, kde bude mít dítě stabilní výchovné prostředí, péči a lásku od osvojitelů. Osvojit si opuštěné, odložené dítě mohou manželé nebo i jednotlivci, k tomu jim plynou práva a povinnosti, jako by byli jeho biologickými rodiči. Mezi osvojiteli a osvojencem vznikají stejné vztahy jako mezi rodiči a dětmi.

⁴⁶ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ, J. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. ANAG. 2014. s. 183-188. ISBN: 978-80-7263-914-4

⁴⁷ Zákon č. 117/1995 Sb. o sociálním zabezpečení. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2012. s. 20-22. ISBN 978-80-7208-900-0

7.2.1 Nezrušitelné osvojení

Nezrušitelné osvojení vzniká mezi osvojitelem a osvojenecem. Osvojitel je zapsán do rodného listu nezletilého dítěte a nezletilé dítě dostává příjmení po osvojiteli. Zde vznikají příbuzenské vztahy, jako mezi rodičem a dítětem. Po osvojení dítěte, nedochází ke zrušení osvojení ani z důvodu, že by se u dítěte objevila vývojová porucha, nebo by chování dítěte nenaplnilo očekávání osvojitelů.⁴⁸

7.2.2 Zrušitelné osvojení

Zrušitelné osvojení lze zrušit pouze ze závažných důvodů. V matrice jsou stále vedeni biologičtí rodiče dítěte. Návrh na zrušení osvojení může podat osvojitel nebo osvojenec, který dovršil zletilosti.⁴⁹

7.2.3 Mezinárodní osvojení

Mezinárodní osvojení je forma náhradní rodinné péče. Mezinárodní osvojení nastává v případech, kdy nelze najít dítěti vhodnou rodinu na území České republiky. Dále je toto osvojení upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Úmluva společně se zákonem o sociálně právní ochraně dětí umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny. U tohoto typu osvojení je jasně stanovený postup jednotlivých institucí. Přesné kroky jsou vymezeny v Haagské úmluvě. V České republice má tuto funkci zprostředkovatele mezinárodního osvojení Úřad pro mezinárodní ochranu dětí v Brně.⁵⁰

7.3 Poručenství

Na základě rozhodnutí soudu je dítěti jmenován poručník, který je jeho zákonným zástupcem v případech, kdy rodiče zemřeli, byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, nebo byla jejich rodičovská odpovědnost pozastavena, např. z dlouhodobého pobytu v odněti

⁴⁸ MATĚJČEK, Z., a kol., *Osvojení a pěstounská péče*. 1. Vyd. Praha: Portál s.r.o., 2002, s. 155, ISBN:8071786373

⁴⁹ FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ. *Adopce*. [online]. © 2012 - 2014 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/nase-cinnost/adopce>

⁵⁰ MATĚJČEK, Z., a kol., *Osvojení a pěstounská péče*. 1. Vyd. Praha: Portál s.r.o., 2002, s. 155, ISBN:8071786373

trestu svobody. Pokud poručník o dítě osobně nepečuje, vykonává pouze funkci zákonného zástupce dítěte. Pěstoun se také může stát poručníkem, pokud v době umístění dítěte do pěstounské péče došlo na straně rodičů ke změně rodičovské odpovědnosti. Mezi poručníkem a dítětem nevzniká vztah, jako rodič a dítě, čímž se liší od osvojení. Poručník má nárok na stejné dávky jako v pěstounské péči, pokud nemá vyživovací povinnost k dítěti.⁵¹

7.4 Hostitelská péče

Hostitelská péče není upravena v zákoně o sociálně právní ochraně dětí. Tento pojem vyšel z praxe. Přesto lze péči vymezit jako kontakt dítěte žijícího v dětském domově s fyzickou osobou, popř. fyzickými osobami, které nejsou v příbuzenské linii s dítětem. Většinou se jedná o děti, které jsou starší, jiného etnika, zkrátka ty děti, kteří nemají takové šance dostat se do náhradní rodinné péče. Cílem hostitelské péče je pomoci dítěti navázat vztah s fyzickými osobami, prožít si systém běžného fungování rodiny a v ní zažít úspěch. Hostitelskou péči můžeme neodborně rozdělit jako spontánní a plánovanou hostitelskou péči.

Plánovaná hostitelská péče se stala spíše novodobou záležitostí. Osoby, které chtějí dítě z dětského domova na hostitelskou péči se obracejí na organizace popř. instituce a žádají nové informace v této oblasti. Nevýhodou plánované hostitelské péče je nepřirozenost v navázání kontaktu.

Spontánní hostitelská péče je samovolné a přirozené vzniklé pouto mezi dětmi s dospělými osobami. Při bližším kontaktu a delší době poznávání, uvažují dospělí lidé jak dětem např. z dětských domovů život ulehčit.⁵²

⁵¹ DĚTI PATŘÍ DOMŮ O.S.. *Hostitelská péče* [online]. © 2014 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z:<http://www.detipatridomu.cz/hostitelska-pece/>

⁵² DĚTI PATŘÍ DOMŮ O.S.. *Hostitelská péče* [online]. © 2014 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z:<http://www.detipatridomu.cz/hostitelska-pece/>

8 ZMĚNY V PĚSTOUNSKÉ PÉČI

S účinností k 1. 1. 2013 došlo ke změnám v oblasti sociálně-právní ochrany, které se významnou měrou dotkly též oblasti náhradní péče. Účinnost zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku a zákonů na něj navazujících nastala od 01. 01. 2014. Nová právní úprava přenesla pravomoc na soud v praktických a podstatných věcech v oblasti náhradní rodinné péče.

Změny jsou obsaženy v oblasti náhradní rodinné péče, v oblasti zprostředkování, v oblasti výkonu pěstounské péče. Vznikl také nový institut - pěstounská péče na přechodnou dobu. Další změnou je převedení dávek pro výkon pěstounské péče ze systému státní sociální podpory.

Mezi hlavní změny v náhradní rodinné péči je forma zprostředkování. Zrušilo se zprostředkování na úrovni Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Nyní může rozhodnout o zamítnutí žádosti krajský úřad, pokud zjistí závažné skutečnosti, pro které není možné žadatele zařadit.

Nově se také stanovily počty hodin přípravy pro přijetí dítěte do nové rodiny. U pěstounské péče musí být příprava v rozsahu minimálně 48 hodin. U pěstounské péče na přechodnou dobu musí být v rozsahu nejméně 72 hodin.

Zprostředkování osvojení pro děti do zahraničí je možné, pokud se v České republice nenajde rodina, která by o dítě mohla pečovat. Musí se zde zhodnotit i širší rodina, která by v budoucnu mohla převzít péči o dítě.

Změna proběhla i v systému pěstounských dávek. Zde se zvýšily odměny pěstouna. Na odměnu pěstouna se hledí jako na příjem tvořený ze závislé činnosti. Hlavně pro účely sociálního zabezpečení, úrazové pojištění a pojistného na všeobecné zdravotní pojištění. Pěstounská péče ve vztahu k prarodičům je také možná, ale odměny těmto pěstounům se přiznávají pouze v zvláštních případech.

S pěstounskou péčí na přechodnou dobu se vede zvláštní evidence pro žadatele pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu. Pěstounská péče na přechodnou dobu funguje, aby si rodiče upravili své poměry a dítě se mohlo vrátit zpátky do biologické rodiny.

Osoby pečující mají také práva a povinnosti. Po dobu pracovní neschopnosti má osoba pečující právo na zajištění osobní péče. Pomoc při zajištění celodenního hlídání má osoba pečující nárok min. 14 dní v kalendářním roce („dovolená“). Mezi další práva patří 1x za šest měsíců vyhledání odborné pomoci (psychologické, terapeutické, nebo jiné odborné).

Osoby pečující musí prohlubovat rodinné vztahy s příbuznými, jako jsou rodiče, sourozenci či prarodiče. V tomto případě mohou osoby pečující požádat o pomoc při výběru místa pro setkání s biologickou rodinou.⁵³

⁵³ STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. *Statistiky náhradní rodinné výchovy v ČR*. [online]. ©2013 [cit. 2015.01.30]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_NRP_v_CR_2014.pdf

PRAKTICKÁ ČÁST

9 VÝZKUM

Provedený výzkum měl za úkol zhodnotit povědomí lidí o sociálně právní ochraně dětí, co všechno ví o dané problematice a jak se k dané problematice staví.

Pomocí dotazníků bylo zjišťováno, co si společnost představí pod pojmem „sociálně právní ochrana dětí“, zda s ní mají zkušenost, nebo zda znají formy náhradní rodinné péče.

9.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem bylo zmapování povědomí společnosti o tom, co si představují podpojmem sociálně právní ochrana dětí.

9.2 Stanovené hypotézy

Předmětem výzkumu byly stanoveny tři hypotézy:

Hypotéza č. 1

Povědomí o sociálně právní ochraně dětí ve společnosti je nedostatečné.

Hypotéza č. 2

Lidé dávají přednost umístění dítěte do náhradní rodinné péče před umístěním do ústavu a to z důvodu blaha pro dítě.

Hypotéza č. 3

Povědomí o pěstounské péči je ve společnosti větší, než povědomí o pěstounské péči na přechodnou dobu.

9.3 Popis zkoumaného souboru

Výzkum probíhal ve formě papírových dotazníků. Pro výzkum byla vybrána široká veřejnost. Do výzkumu bylo zahrnuto 148 písemných dotazníků. Vrátilo se jich pouze 100. Zbytek dotazovaných odmítl spolupráci z důvodu vytíženosti, či nezájmu o spolupráci.

9.4 Metoda výzkumu

Výzkum byl prováděn formou tištěných dotazníků, ukazuje se, že je tato metoda nejrychlejší, nejpresnější v získávání dat i oslovení respondenti tento typ metody

preferují. Otázky byly voleny otevřené i uzavřené. Otevřené otázky pak umožňovaly respondentům rozepsat jejich odpověď.

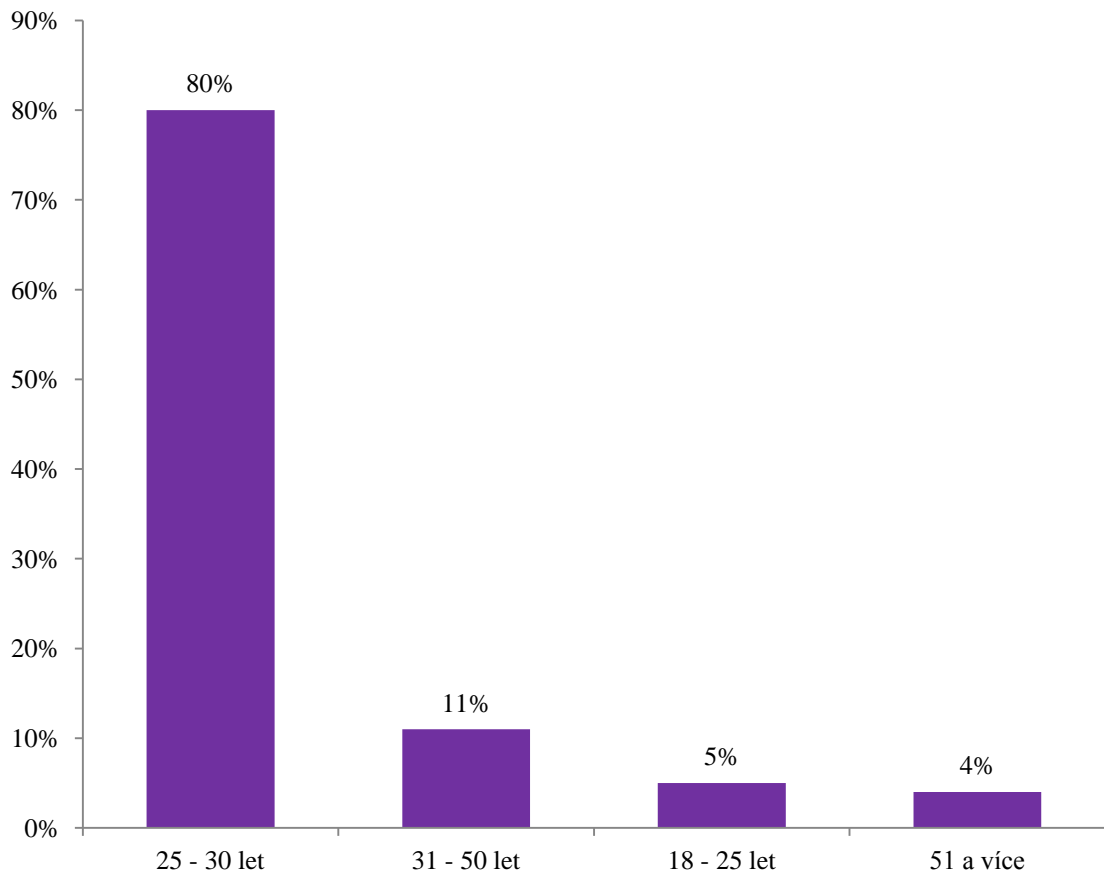
Všechny předložené dotazníky byly anonymní, díky anonymitě lidé často odpovídají pravdivěji. Dotazník je přiložen v příloze č. 1.

10 Vyhodnocení dotazníku

U dotazovaných jsem nejprve zjišťovala jejich věk, jejich maximálně dosažené vzdělání a v jakém městě žijí, podle počtu obyvatel.

Otázka č. 1: Kolik je Vám let? Tato otázka je vyobrazena v grafu č. 1.

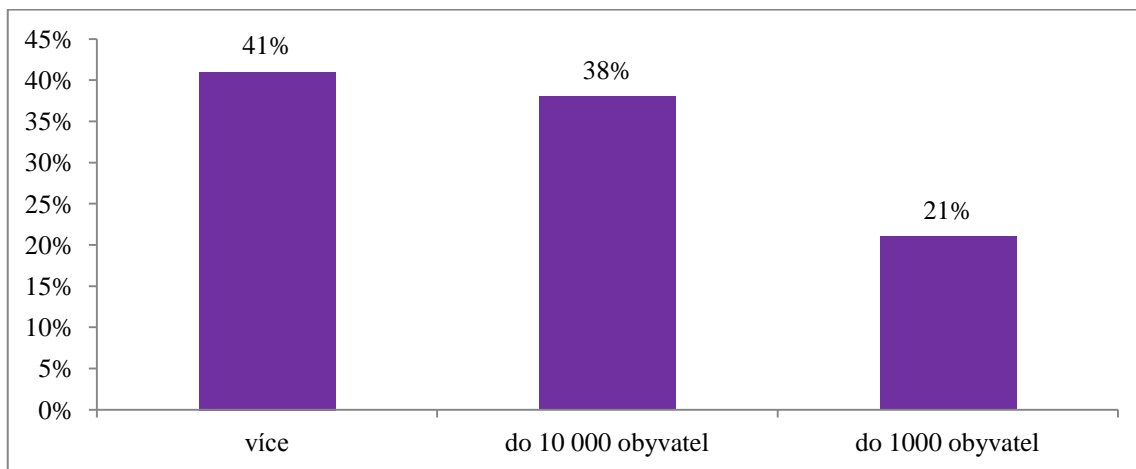
Graf č. 1: Rozdělení dotazovaných podle věku

Dotazovaní zde zvolili, do jaké věkové kategorie patří. Z tohoto grafu vyplývá, že 80 % dotazovaných patří do věkové kategorie mezi 25 - 30 roky. Do nejmenší skupiny mezi 51 a více let patří 4 % dotazovaných.

Otázka č. 2: V jakém městě bydlíte? Tento dotaz je ilustrován grafem č. 2.

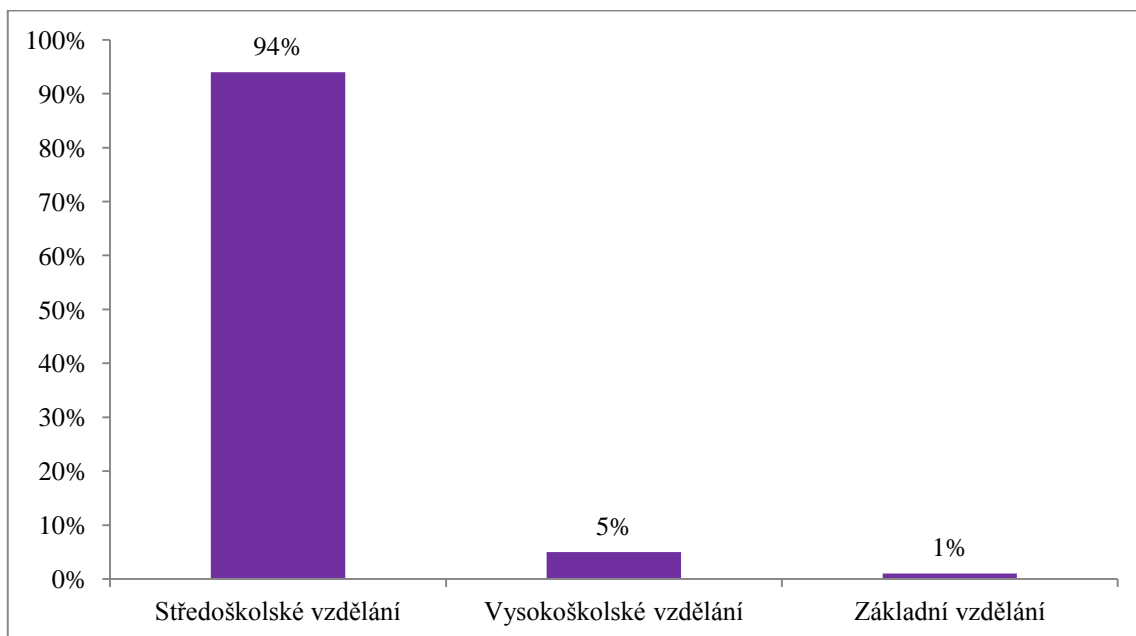
Graf č. 2: Dotazování podle místa bydliště

Dotazovaní zde zvolili, do jakého města podle počtu obyvatel spadají. Z tohoto grafu vyplývá, že 41 % dotazovaných patří do města, které má více než 10.000 obyvatel. Do nejmenší skupiny lidí patří do měst, jejichž počet nepřesahuje 1000 obyvatel, sem patří 21 % dotazovaných.

Otázka č. 3 Vaše dosažené vzdělání? Tento dotaz je ilustrován grafem č. 3.

Graf č. 3: Rozdělení respondentů podle vzdělání

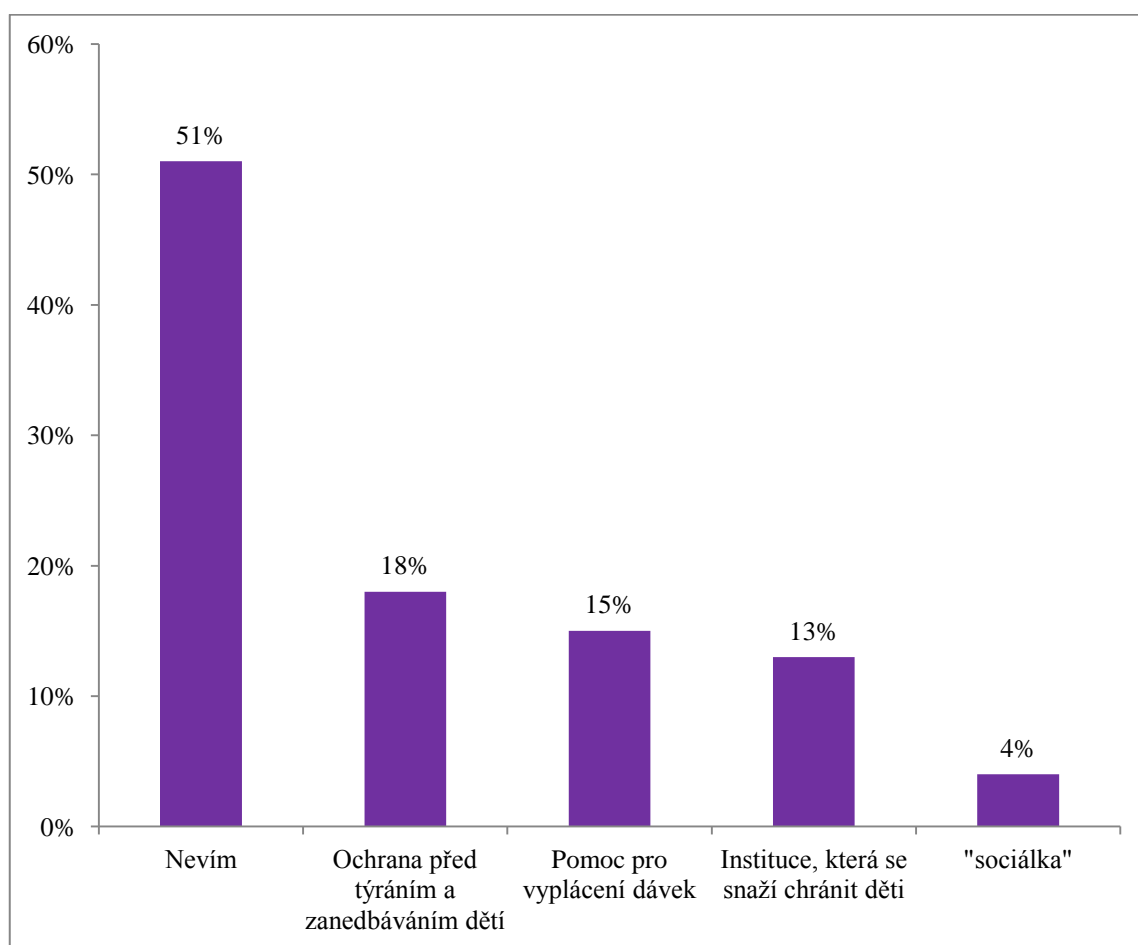
Dotazovaní zde zvolili, jaké mají nejvyšší dosažené vzdělání. Z tohoto grafu vyplývá, že nejpočetnější skupinou je 94% dotazovaných, kteří mají maximální dosažené

vzdělání středoškolské. Vysokoškolské vzdělání má 5% dotazovaných. Nejmenší skupinou tedy 1% dotazovaných jsou se základním vzděláním.

Typickým dotazovaným je člověk mezi 25-30 lety, kteří žijí ve velkých městech a mají středoškolské vzdělání.

Otázka č. 4. Co si představujete pod pojmem sociálně právní ochrana dětí. Tento dotaz je ilustrován grafem č. 5.

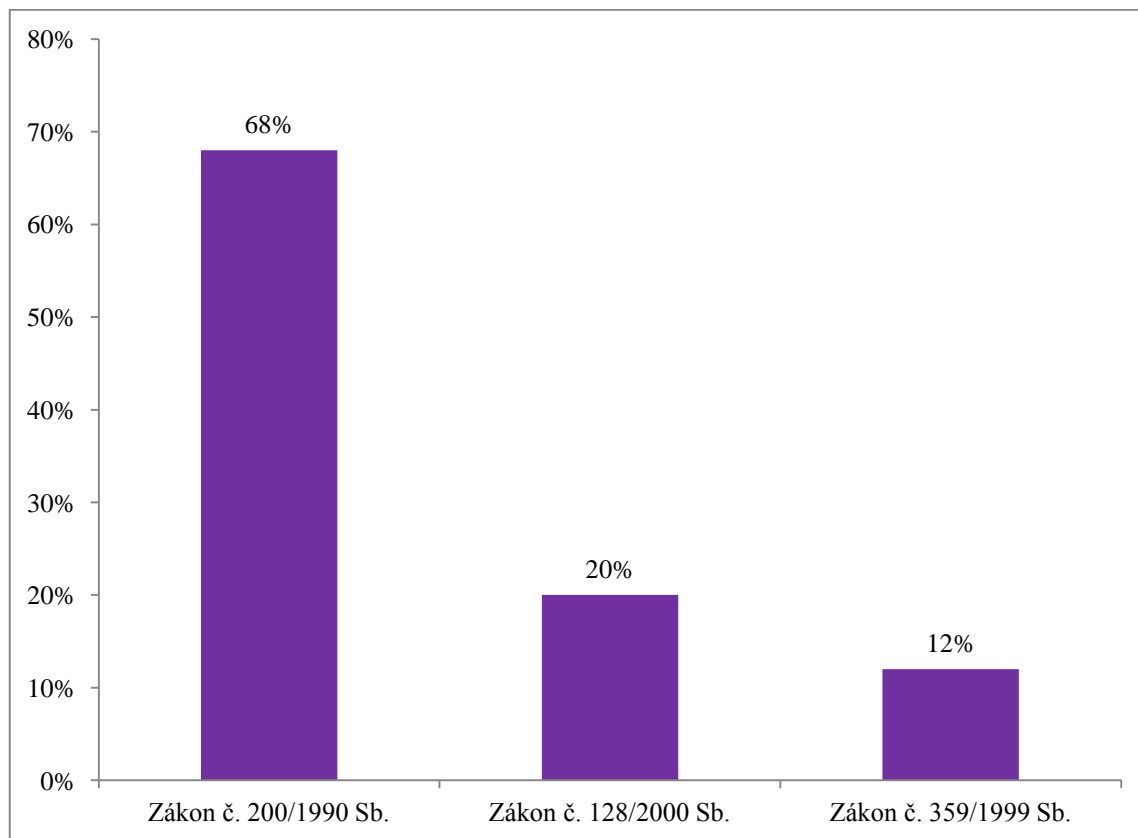
Graf č. 4: Pojem sociálně právní ochrana dětí

Z tohoto grafu vyplývá, že veřejnost neví, co si má pod pojmem sociálně právní ochrana dětí představit. Z důvodu, že většina 51 % dotazovaných zvolila odpověď 'nevím'. Mezi správné úsudky co si mají dotazovaní představit pod pojmem sociálně právní ochrana dětí, odpovědělo 31% dotazovaných.

Otázka č. 5 Jakým zákonem je upravována sociálně právní ochrana dětí? Tato otázka je znázorněna v grafu č. 5.

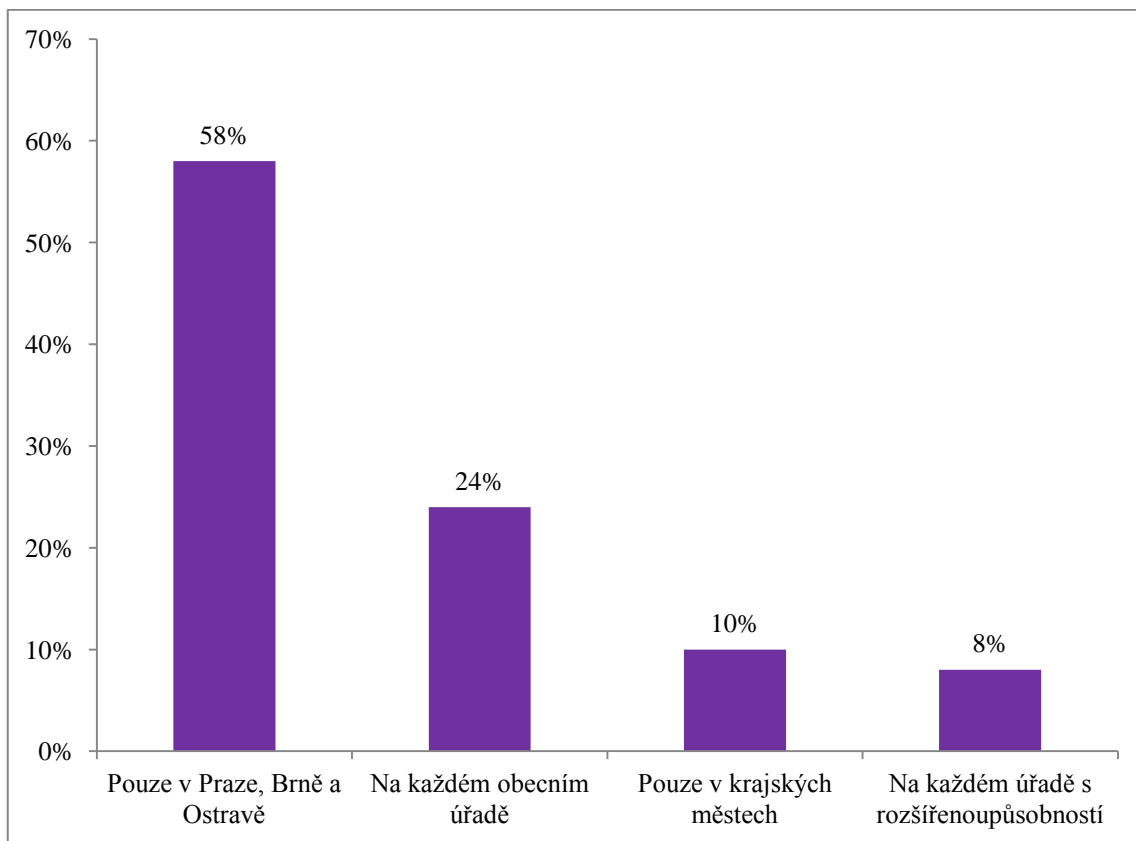
Graf č. 5: Jaký je hlavní zákon o sociálně právní ochraně dětí

V tomto grafu dotazovaní měli rozhodnout, který z daných zákonů upravuje zákon o sociálně právní ochraně dětí. Nejpočetnější skupinou je, zákon č. 200/1990 Sb. a to v celých 68 %. Ano, dotazovaní ví, v jakém zákoně se daná problematika nachází, dotazovaných je 12 %. Z tohoto grafu vyplývá, že dotazovaní legislativu k danému problému neznají.

Otázka č. 6 Kde si myslíte, že sídlí sociálně právní ochrana dětí? Tato otázka je vyjádřena v grafu č. 7.

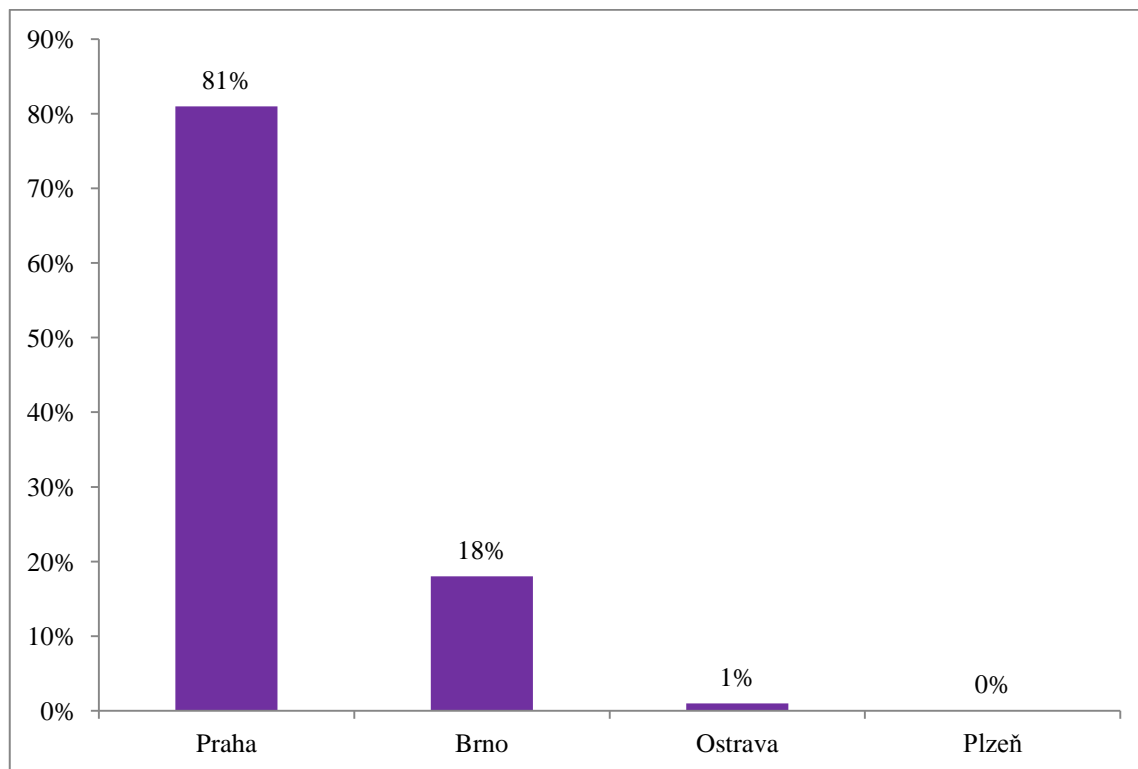
Graf č. 7: Sídla odborů sociálně právní ochrany dětí

Největším počtem dotazovaných, tj. 58% se domnívá, že sídlo sociálně právní ochrany dětí je pouze v Praze, Brně a Ostravě. Nejméně odpovědí, tedy 8% dotazovaných uvedlo, že se jedná o obce s rozšířenou působností. Zde je zřejmé, že pouze 8% dotazovaných ví, kde by daný orgán v případě pomoci mohli nalézt.

Otázka č. 7 V jakém městě sídlí úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí? Tato otázka je zobrazena v grafu č. 7.

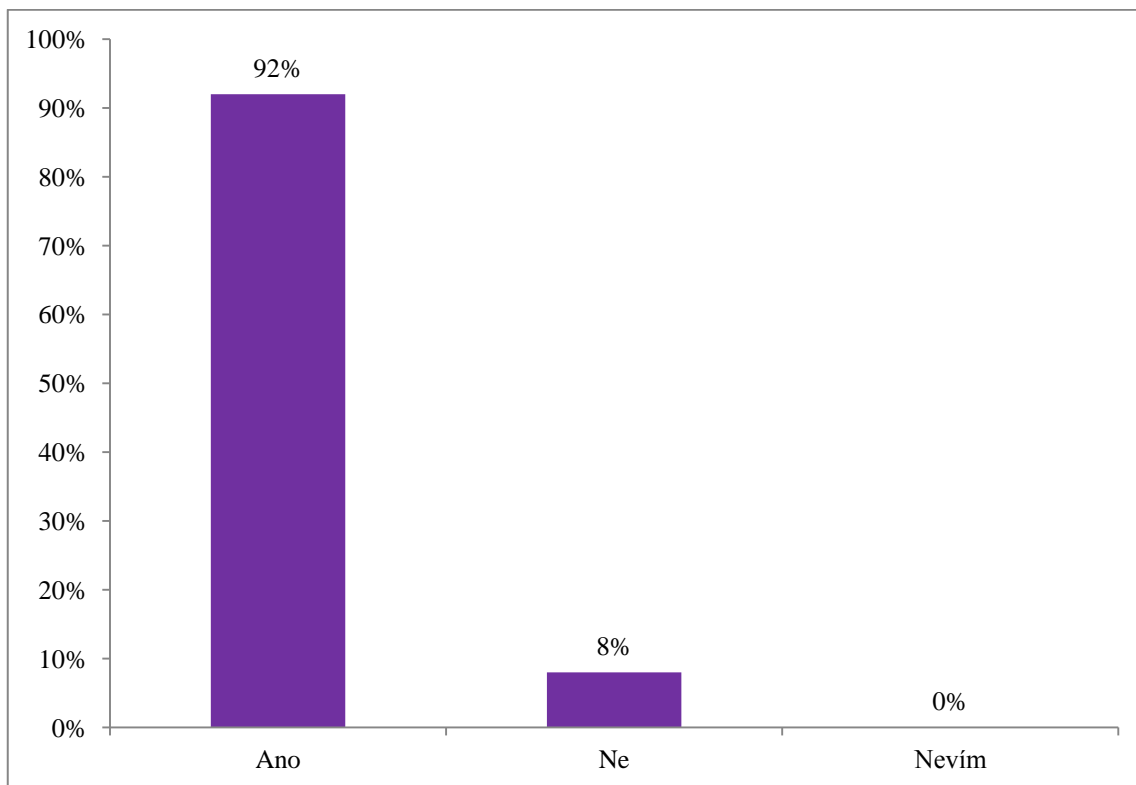
Graf č. 7: Sídlo mezinárodně právní ochrany dětí

Dotazovaní se měli vyjádřit k této otázce, zda ví, kde má sídlo mezinárodně právní ochrana dětí. Nejpočetnější skupina 81 % dotazovaných si zvolila město Praha. Druhá nejvíce početná skupina dotazovaných si v 18% zvolila možnost Brno. Pro město Ostrava se rozhodlo 1% respondentů a město Plzeň si žádný z respondentů nevybral. Zde je zřejmé, že sídlo mezinárodně právní ochrany dětí zná pouze 18% dotazovaných, jelikož má sídlo v Brně.

Otázka č. 8 Znáte někoho, kdo spolupracuje se sociálně právní ochranou dětí? Tato otázka je znázorněna v grafu č. 10.

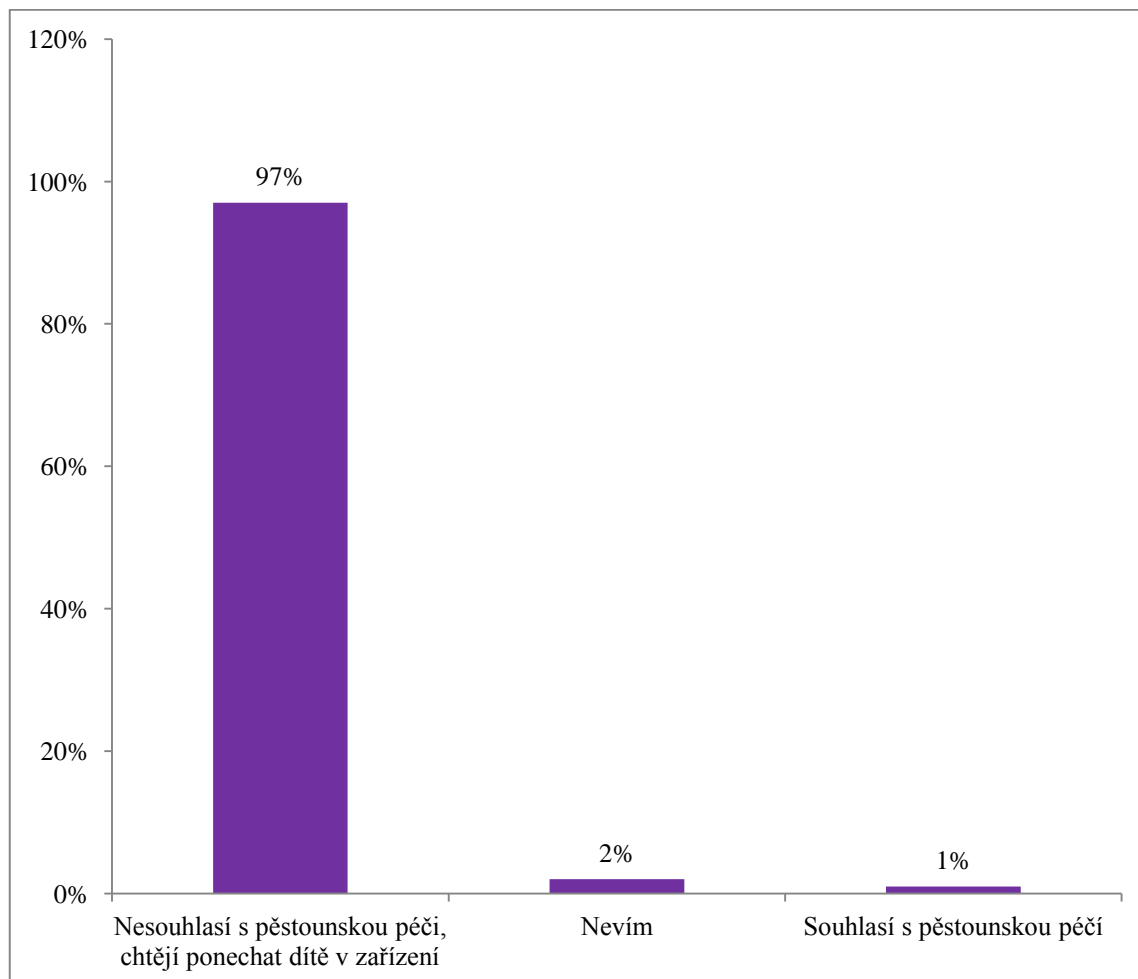
Graf č. 8: Spolupráce se sociálně právní ochranou

Z výše uvedených odpovědí můžeme konstatovat, že 92% dotazovaných ví o někom, kdo spolupracuje se sociálně právní ochranou dětí. Nejméně početnou skupinou 8% dotazovaných nezná nikoho takového.

Otázka č. 9 Domníváte se, že rodiče raději umístí dítě do ústavní výchovy nebo souhlasí s pěstounskou péčí? Odpovědi jsou znázorněny v grafu č.9.

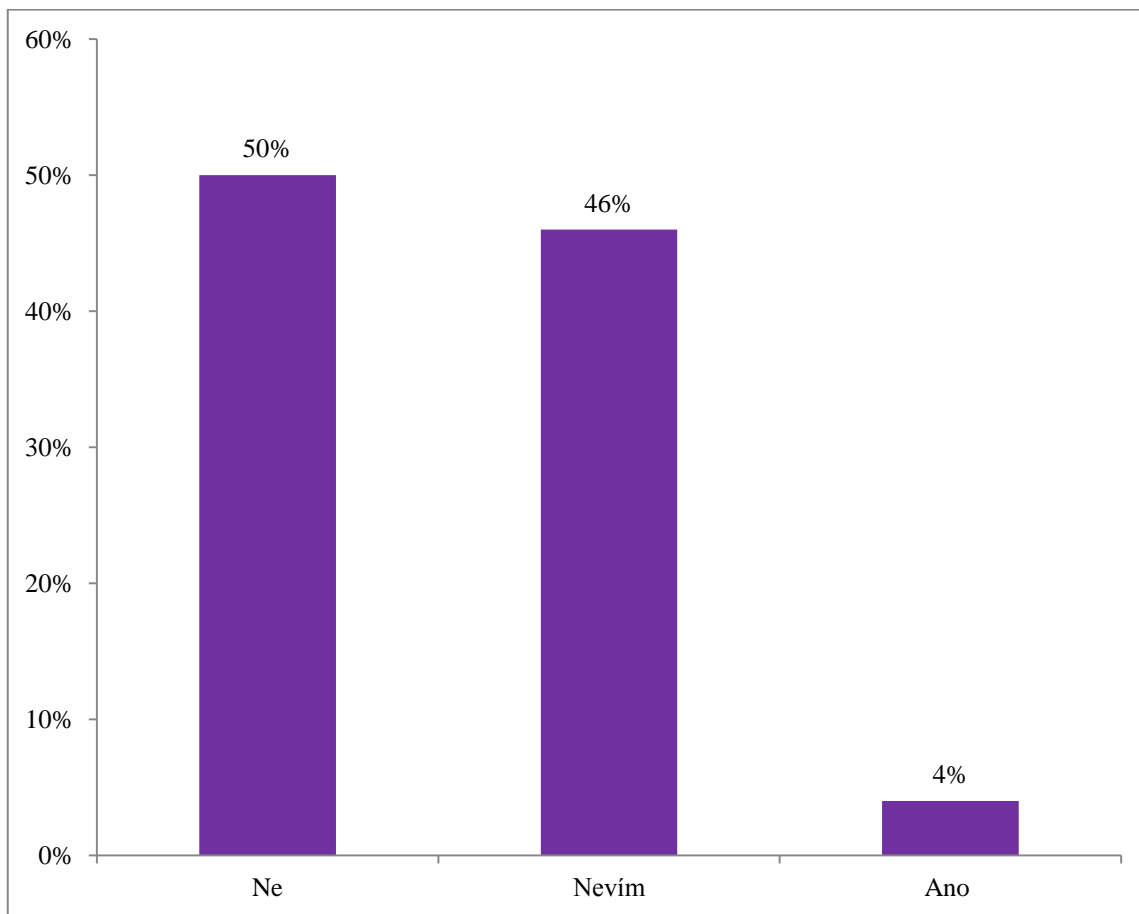
Graf č. 9: K jaké variantě se více přiklánějí rodiče dětí

Z tohoto grafu vyplývá, že 97% dotazovaných se domnívá, že rodiče nesouhlasí s pěstounskou péčí a rádi by, aby jejich dítě zůstalo v ústavním zařízení. Další 2% dotazovaných neví, jak v takovém případě rodiče dětí přemýšlejí. Nejméně, tedy 1% dotazovaných by zvolilo možnost, že rodiče souhlasí s pěstounskou péčí.

Otázka č. 10 Znáte pojem předběžná opatření? Tato otázka je znázorněna v grafu č. 10.

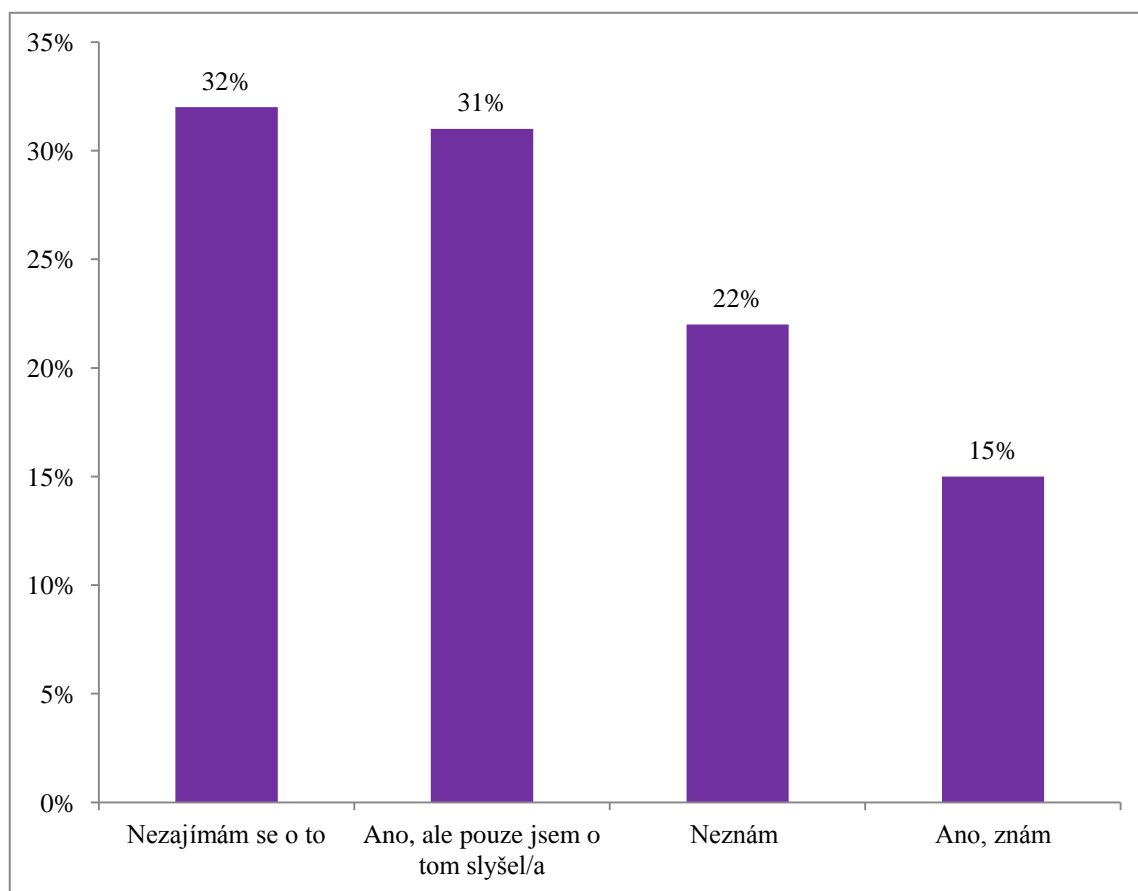
Graf č. 10: Pojem předběžná opatření

Tímto grafem jsem se snažila zjistit, zda někdo zná rychlé a pomalé předběžné opatření vztahující se k sociálně právní ochraně dětí. Z tohoto grafu vyplývá, že 50% dotazovaných nezná pojem předběžné opatření. Druhou největší početnou skupinou se stala odpověď nevím s 46 % dotazovanými. Nejméně, tedy 4 % tento pojem zná, setkali se s ním.

Otázka č. 11 Je Vám znám pojem „soudní dohled nad výchovou dětí“? Tato otázka je ilustrován grafem č. 11.

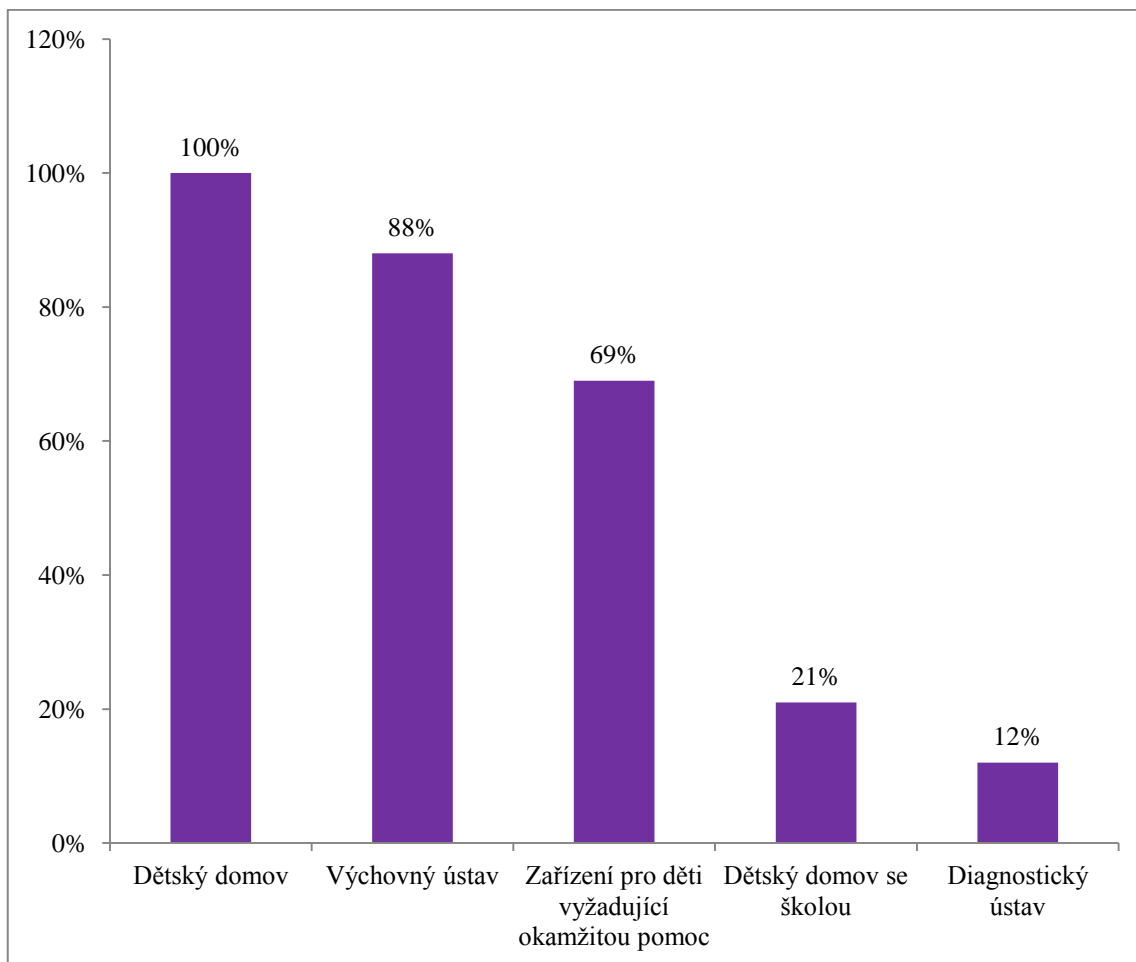
Graf č. 11: „Soudní dohled nad výchovou dětí“

Dotazovaní se měli vyjádřit k otázce, zda znají soudní dohled nad výchovou dětí. Nejpočetnější skupina 32 % dotazovaných odpověděla, že se o daný typ nezajímá. Další velmi početnou skupinou 31 % dotazovaných zvolilo možnost, „ano, ale pouze jsem o tom slyšel/a“. Odpověď neznám si zvolilo jako svojí odpověď 22% dotazovaných. Pojem soudní dohled nad výchovou dětí zná 15% dotazovaných. Z tohoto grafu plyne, že 46 % dotazovaných daný pojem zná, nebo alespoň o daném pojmu slyšelo.

Otázka č. 12 Jaké znáte zařízení pro výkon ústavní výchovy? Tento dotaz je ilustrován grafem č. 12.

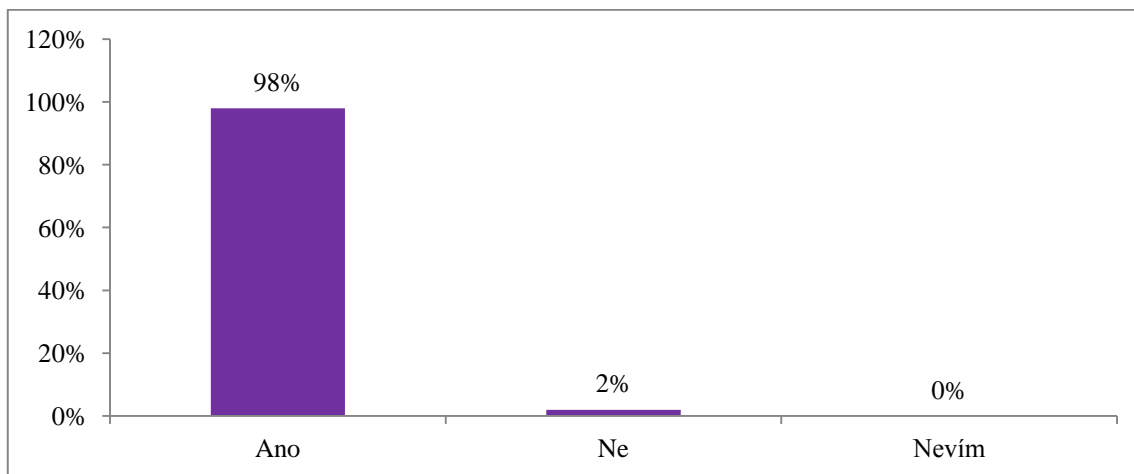
Graf č. 12: Zařízení pro výkon ústavní výchovy

V této otázce šlo zaškrtnout více možností. Nejpočetnější skupinou 100% dotazovaných zvolila, že znají dětský domov. Druhou nejčastější odpovědí byla výchovný ústav, kterou si vybralo 88% dotazovaných. Odpověď zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc si vybralo 69% dotazovaných. Mezi méně známe zařízení pro výkon ústavní výchovy je dětský domov se školou, které zaškrtnulo 21% dotazovaných a diagnostický ústav, který si vybralo jako možnost 12% dotazovaných.

Otázka č. 13 Domníváte se, že má pěstoun nárok na odměnu, při výkon pěstounské péče? Tato otázka je vyobrazena grafem č. 13.

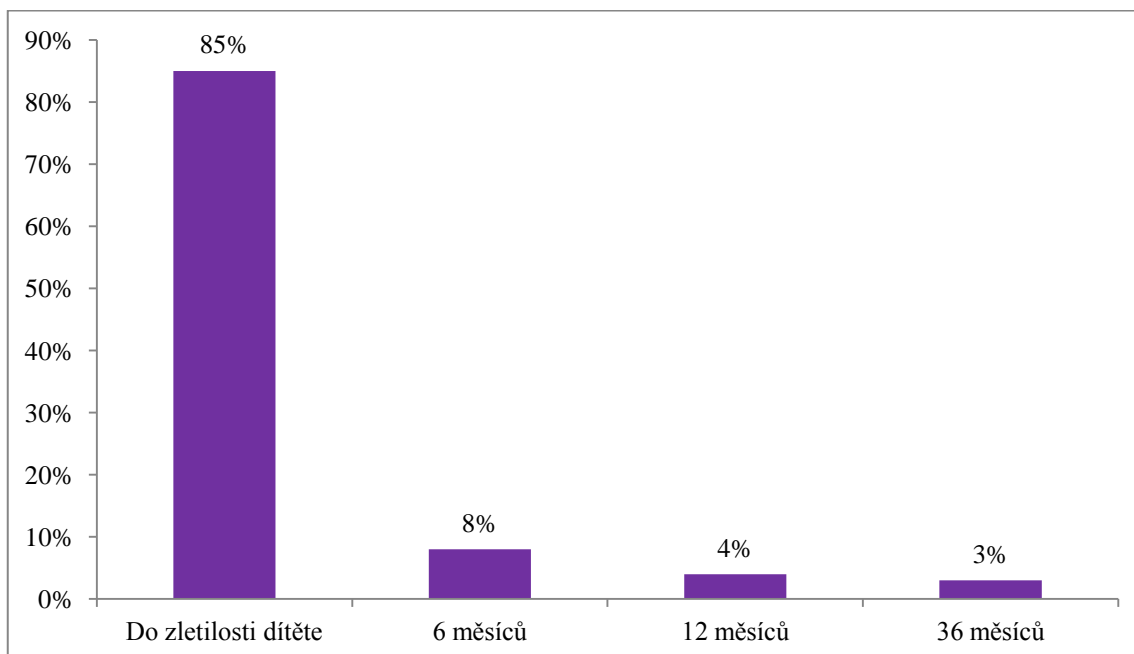
Graf č. 13: Odměna pěstouna

Z tohoto grafu vyplývá, že 98 %, ví, že pěstoun dostává odměnu při výkonu pěstounské péče. Nejméně početnou skupinou 2% dotazovaných, zní odpověď, ne nedostávají.

Otázka č. 14 Pěstounská péče na přechodnou dobu trvá? Tento dotaz je ilustrován grafem č. 14.

Graf č. 14: Délka pěstounské péče na přechodnou dobu

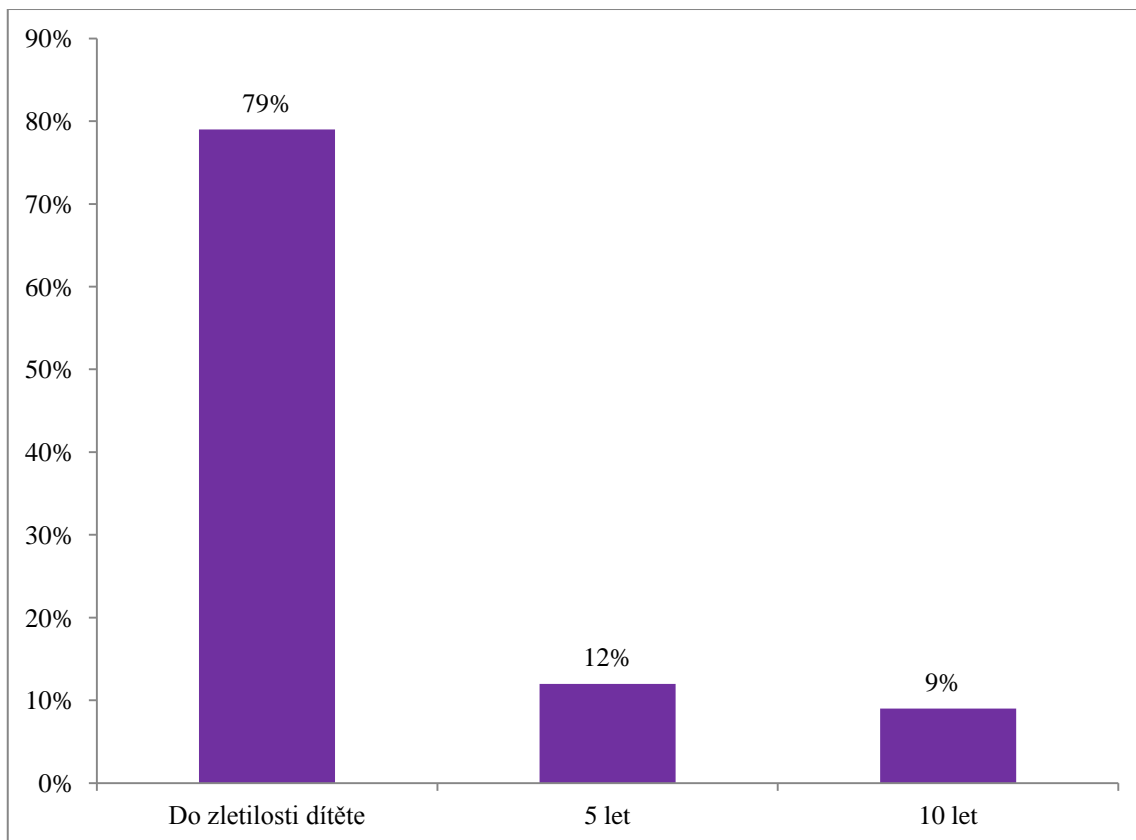

85% dotazovaných si zvolilo možnost, že pěstounská péče na přechodnou dobu trvá do zletilosti dítěte. Nejméně početnou skupinu tvoří 3% dotazovaných, kteří sdělují, že

pěstounská péče na přechodnou dobu trvá 36 měsíců. Správně odpovědělo 4% dotazovaných s tím, že pěstounská péče na přechodnou dobu je na dobu 12 měsíců.

Otázka č. 15 Pěstounská péče trvá: . Tento dotaz je ilustrován grafem č. 15.

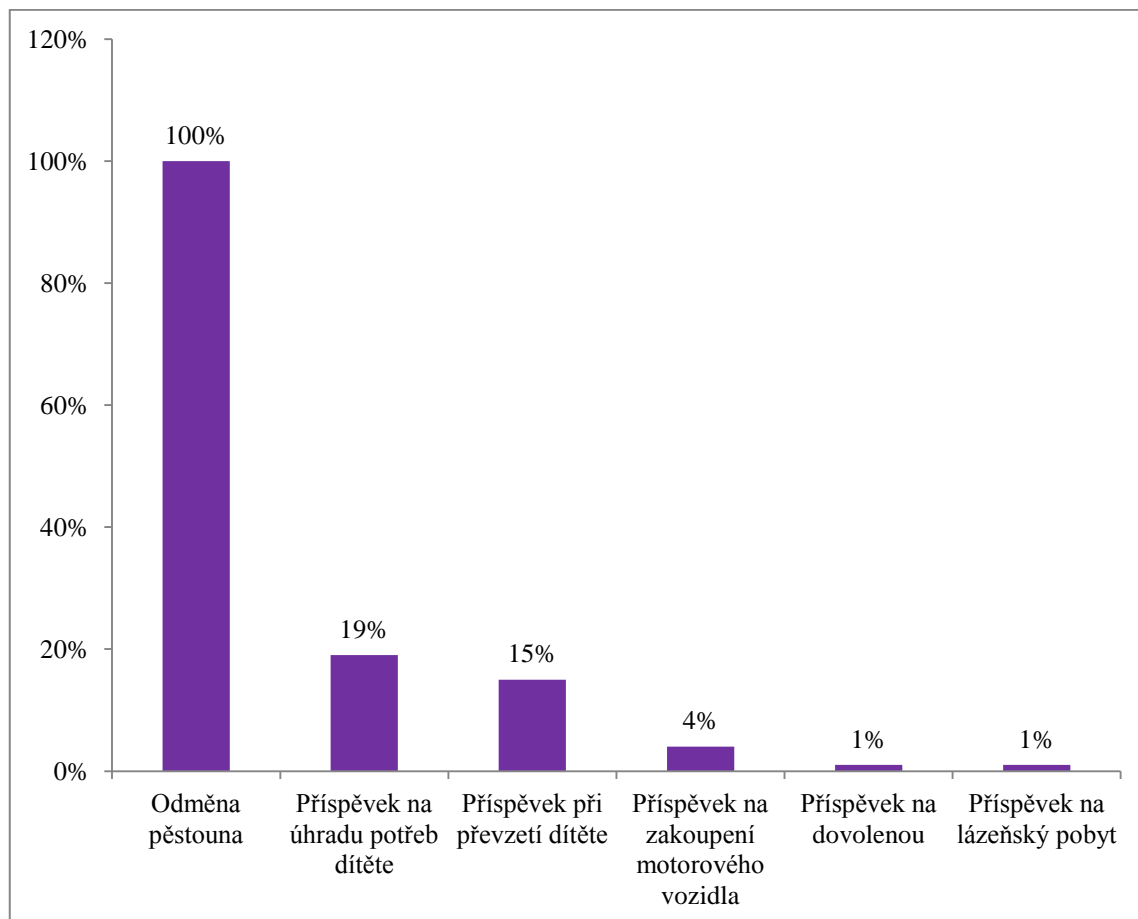
Graf č. 15: Jak dlouho trvá pěstounská péče

Tento graf znázorňuje odpovědi dotazovaných, jak dlouho trvá pěstounská péče. Nejpočetnější skupina 79 % zvolila možnost, do zletilosti dítěte. Nejméně početná skupina 9 % zvolila možnost 10 let. Z těchto odpovědí vyplývá, že přehled o tom, jak dlouho trvá pěstounská péče má 79% dotazovaných.

Otázka č. 16: Které dávky pěstounské péče znáte? Tento dotaz je ilustrován grafem č. 16.

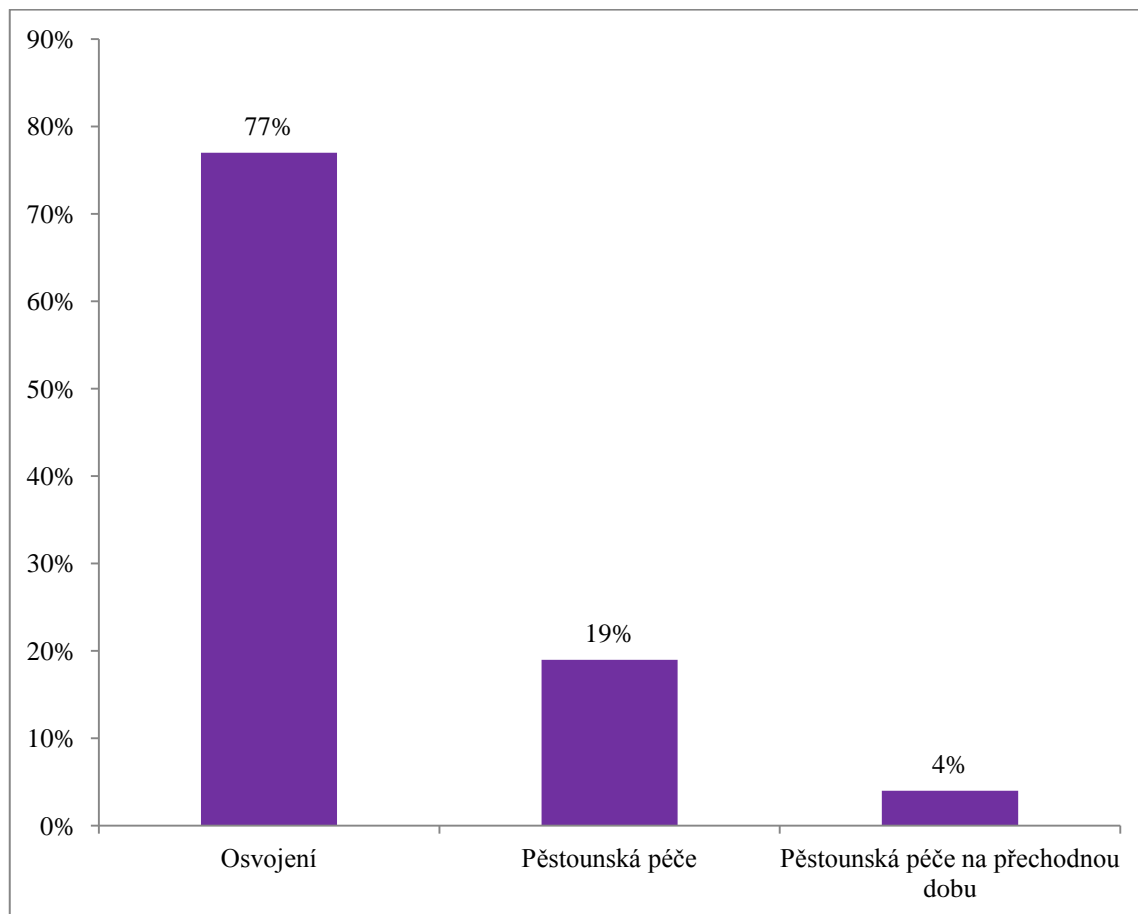
Graf č. 16: Dávky pěstounské péče

V této otázce šlo zvolit z více možností. Z tohoto grafu vyplývá, že nejpočetnější skupina 100% si zvolila jako nejznámější dávku - odměnu pěstouna. Další největší početnou skupinou si zvolilo 19% dotazovaných odpověď příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Jako třetím největší odpovědí se stal příspěvek při převzetí dítěte, tuto odpověď si vybralo 15% dotazovaných. Mezi nejméně početné skupiny patří příspěvek na zakoupení motorového vozidla, které si vybralo 4% dotazovaných. Příspěvek na dovolenou a lázeňský pobyt si vybralo 1% dotazovaných.

Otázka č. 17 Evidence osob se týká? Tento dotaz je ilustrován grafem č. 17.

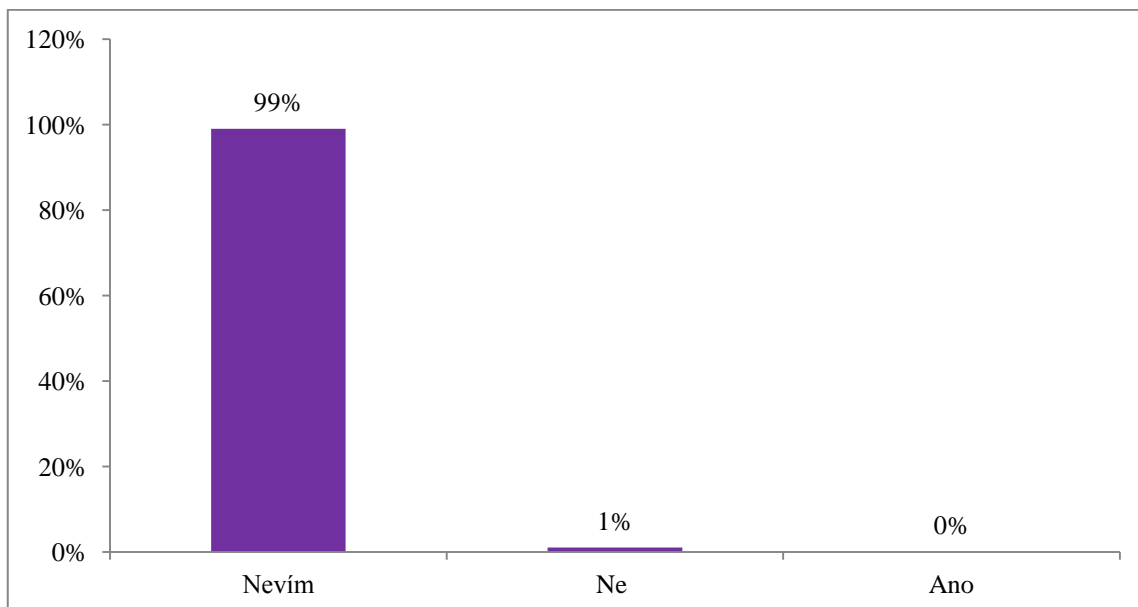
Graf č. 17: Koho se týká evidence osob

V tomto grafu je znázorněno, že 77 % si myslí, že pokud se jedná o evidenci osob, spadá daná evidence do osvojení. Nejméně, tedy 4% dotazovaných zvolilo možnost pěstounská péče na přechodnou dobu. Z toho tedy vyplývá, že pouze 4 % respondentů zvolilo správnou možnost.

Otázka č. 18 Existuje u nás pojem nezrušitelné osvojení? Tato otázka je zobrazena v grafu č. 18.

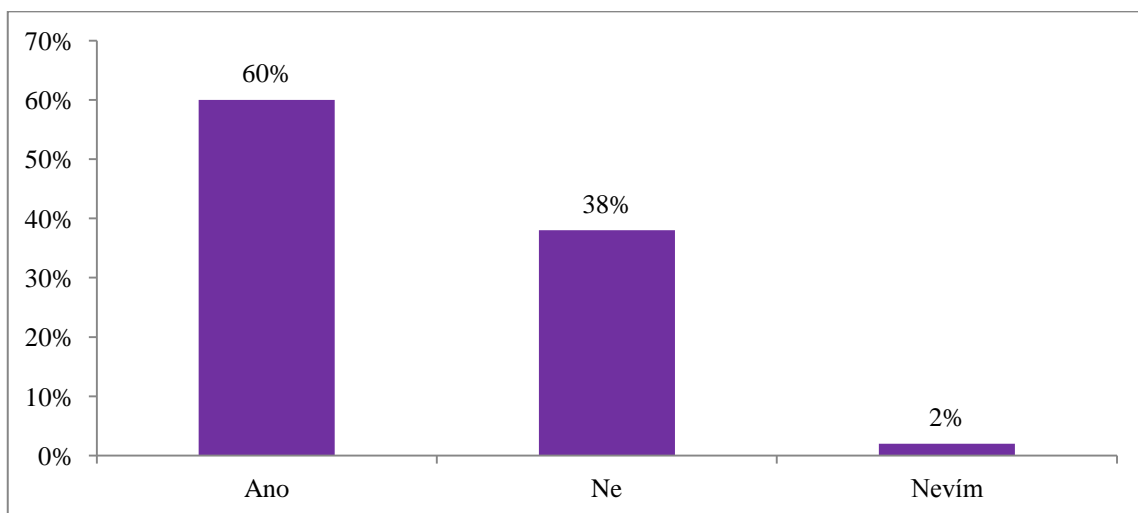
Graf č. 18: Nezrušitelné osvojení

Z tohoto grafu vyplývá, že dotazovaní v 99% neví, zda existuje nezrušitelné osvojení. Nejméně, tedy 1 % dotazovaných uvádí odpověď ne.

Otázka č. 19 Je v České republice možné mezinárodní osvojení? Tato otázka je vyobrazena v grafu č. 19.

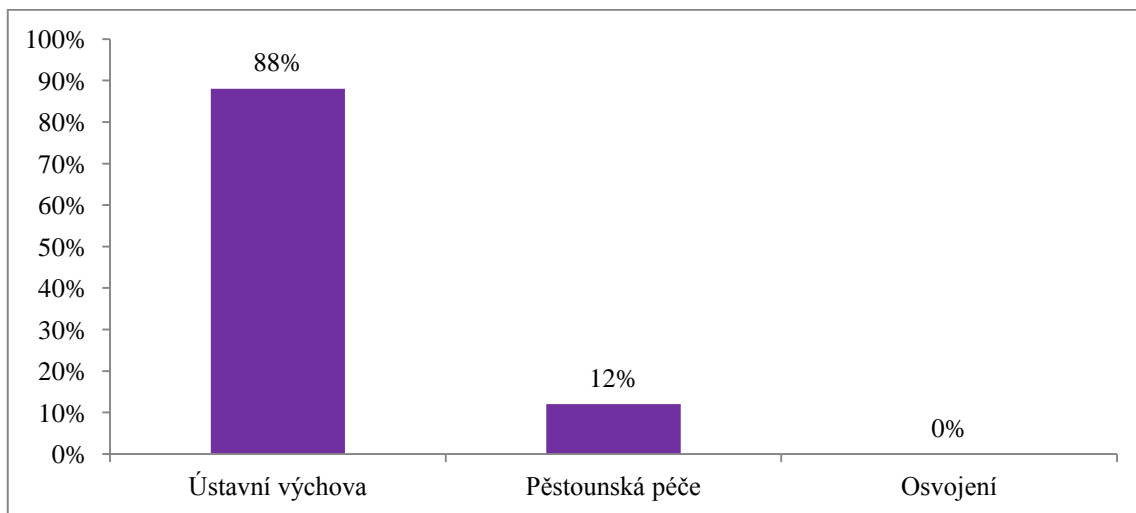
Graf č. 19: Mezinárodní osvojení

Z tohoto grafu vyčteme, že 60 % dotazovaných se domnívá, že ano je v České republice možné mezinárodní osvojení. Nejméně, tedy 2 % dotazovaných neví, zda je mezinárodní osvojení možné.

Otázka č. 20 Jaká z možností by byla pro Vás přijatelnější, pokud by jste se o dítě nemohli postarat? Tato otázka je vyobrazena v grafu č. 20.

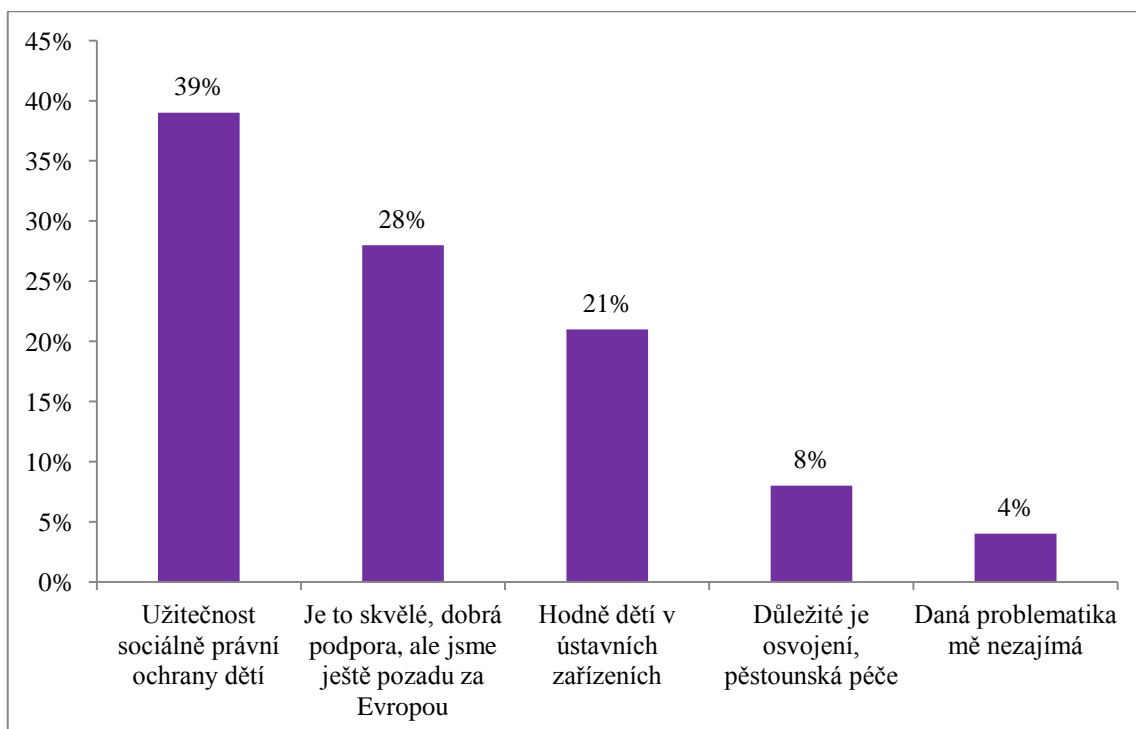
Graf č. 20: Možnosti popřípadě odložení

Z tohoto grafu vyčteme, že 88 % dotazovaných by se přiklonilo k verzi odložit dítě do ústavní výchovy. Nejméně, tedy 12 % dotazovaných by si zvolilo pěstounskou péči.

Otázka č. 21 Váš názor. Tato otázka je vyobrazena v grafu č. 19.

Graf č. 21: Názor dotazovaných

Z tohoto grafu vyčteme, že 39 % dotazovaných se domnívá, že v sociálně právní ochraně dětí vnímá užitečnost. Další skupinou dotazovaných v 28% odpovědělo, že je

to dobrá podpora, ale jsme ještě pozadu za Evropou. 21% dotazovaných shodně sdělilo, že je stále hodně dětí v ústavních zařízeních. Další skupinou s 8% dotazovaných sdílí názor, že důležité je osvojení a pěstounská péče. Nejmenší skupinou 4% dotazovaných sdělilo, že je daná problematika nezajímá.

10.1 Zhodnocení hypotéz

Podle provedeného průzkumu, který se uskutečnil prostřednictvím dotazníku, se potvrdily dvě ze tří hypotéz. Na daný výzkum bylo rozdáno 148 dotazníků pro respondenty, kdy se vrátilo 100 dotazníků.

Hypotéza č. 1 se potvrdila. Pro ověření hypotézy se vycházelo z výsledků otázek č.: 4, 5, 6, 7, 10, 11. Prostřednictvím otázek z dotazníků se ukázalo, že pouze 31% ví, co si představit pod pojmem „sociálně právní ochrana dětí.“ Pouze 12% dotazovaných zná právní legislativu sociálně právní ochrany dětí. Podle odpovědí, ví 18% dotazovaných, kde by měli nalézt sídla sociálně právní ochrany dětí. Sídlo mezinárodně právní ochrany dětí vědělo pouze v 18% dotazovaných.

Hypotéza č. 2 se nepotvrdila. K ověření hypotézy se taktéž vycházelo z dotazníku, konkrétně z otázek č. 9, 12, 20. Ukázalo se, že 97% dotazovaných se domnívá, že rodiče odloží dítě raději do ústavního zařízení než do pěstounské péče. Nejvíce dotazovaných - 100% - sdílelo názor, že jako nejznámější zařízení pro výkon ústavní výchovy znají dětské domovy. Samotní dotazovaní si v 88% účasti zvolili možnost, že by své dítě dali raději do ústavního zařízení než do pěstounské péče.

Hypotéza č. 3 se potvrdila. I při tomto ověřování hypotézy se opět vycházelo z otázek v dotazníku. Vycházelo se z otázek č. 14, 15, 17. Z odpovědí vyplynulo, že 98% dotazovaných si myslí, že má pěstoun nárok na odměnu pěstouna. Na čtrnáctou otázku dotazníku „Pěstounská péče na přechodnou dobu trvá?“ dotazovaní ve 4 % odpověděli na otázku správně, tedy 12 měsíců. 79% dotazovaných odpovědělo správně „na jak dlouho trvá pěstounská péče“. Pokud se jedná o evidenci osob, která je obsažena v otázce sedmnáct je zřejmé, že pouze 4% dotazovaných správně zařadilo evidenci osob k pěstounské péči na přechodnou dobu.

ZÁVĚR

V bakalářské práci na téma „Sociálně právní ochrana dětí“ se zkoumal samotným pojmem sociálně právní ochrany dětí, nadále komu je sociální ochrana poskytována, co je mezinárodně právní ochrana dětí. Co obnáší osvojení, pěstounská péče, nebo pěstounská péče na přechodnou dobu.

Bakalářská práce se také věnovala pomoci dalším dětem, které zatím nechceme, nebo sami nechtějí jít do pěstounské péče. V této práci se také zmínil pojem tzv. soudní dohled nad výchovou dětí a také předběžná opatření, protože soudní dohled je jedním z výchovných opatření v zákoně o sociálně právní ochraně dětí.

Díky výsledkům, které byly na základě výzkumu zjištěny, se ukázalo, že sociálně právní ochrana není tak známa, jak by se předpokládalo. Pouze malá většina dotazovaných věděla, kde by daný orgán měla hledat a kde funguje. Proto je důležité věnovat velkou pozornost neznalosti v tomto odvětví. Zajišťování více informací pro mateřské, základní nebo i střední školy. Nejvíce informováni by měly být děti a jejich rodiče, protože těch se daná problematika týká.

Z výzkumu se také ukázalo, že společnost zná a je obeznámena s pěstounskou péčí. Zná dávky, které jsou poskytovány pěstounům, znají, jak dlouho probíhá pěstounská péče. V tomto ohledu je spokojenost, že zde jsou znalosti o náhradní rodinné péči. Ohledně pěstounské péče na přechodnou dobu zde není společnost informována skoro vůbec, přitom by mohl každý fyzicky způsobilý člověk pomoci nějakému dítěti, zajistit mu „nový život“.

Ve výzkumu byla zarážející myšlenka lidí, že je lepší odložit dítě do ústavního zařízení než-li mu poskytnout náhradní rodinu ve formě pěstounské péče nebo osvojení. Hlavní problém je vnímám v tom, že rodiče takových dětí neznají tyto pojmy správně a bojí se, že by mohli o své dítě nakonec úplně přijít.

Ale i přesto, více než polovina dotazovaných přijímá danou problematiku pozitivně. Jsou si vědomy v tom, že orgány sociálně právní ochrany pomáhají.

SEZNAM ZKRATEK

SPO – sociálně právní ochrana

SPOD – sociálně právní ochrana dětí

EU – Evropská unie

LZPS – Listina základních práv a svobod

NOZ – nový občanský zákoník

PPPD – pěstounská péče na přechodnou dobu

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Rozdělení dotazovaných podle věku	40
Graf č. 2: Dotazování podle místa bydliště.....	41
Graf č. 3: Rozdělení respondentů podle vzdělání	41
Graf č. 4: Pojem sociálně právní ochrana dětí	42
Graf č. 5: Jaký je hlavní zákon o sociálně právní ochraně dětí	43
Graf č. 7: Sídla odborů sociálně právní ochrany dětí	44
Graf č. 7: Sídlo mezinárodně právní ochrany dětí	45
Graf č. 8: Spolupráce se sociálně právní ochranou.....	46
Graf č. 9: K jaké variantě se více přiklánějí rodiče dětí	47
Graf č. 10: Pojem předběžná opatření	48
Graf č. 11: „Soudní dohled nad výchovou dětí“	49
Graf č. 12: Zařízení pro výkon ústavní výchovy	50
Graf č. 13: Odměna pěstouna	51
Graf č. 14: Délka pěstounské péče na přechodnou dobu	51
Graf č. 15: Jak dlouho trvá pěstounská péče	52
Graf č. 16: Dávky pěstounské péče	53
Graf č. 17: Koho se týká evidence osob	54
Graf č. 18: Nezrušitelné osvojení	55
Graf č. 19: Mezinárodní osvojení	55
Graf č. 20: Možnosti popřípadě odložení	56
Graf č. 21: Názor dotazovaných	56

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ARCHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině*. 1. Vyd. ERMAT Praha, s.r.o., ISBN: 80-7178-578-4
2. LANIADO, N. *Děti a peníze*. 1. Vyd. ERMAT Praha, s.r.o., 2002. ISBN 80-7178-671-3
3. MATĚJČEK, Z., a kol., *Osvojení a pěstounská péče*. 1. Vyd. Praha: Portál s.r.o., 2002, s. 155, ISBN :8071786373
4. MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 1. Vyd. Praha: Avicenum, 1986, s. 336, ISBN:
5. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*. 1. Vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí., 2011, s. 184, ISBN :978-80-7421-039-6
6. NOVOTNÁ, V., a kol., *Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. ANAG. 04.12.2014. ISBN: 978-80-7263-914-4
7. SAKAŘ, P. Společnost. Psychologie: *Rozvodová válka*. 2012. roč. 18, č. 10. ISSN 1212-9607
8. Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ISBN: 978-80-7208-920-08
9. Zákon č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ISBN: 978-80-7488-022-3
10. Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ISBN: 978-80-7208-004-9
11. Zákon č. 104/1991 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí s přihlédnutím ke sdělení MZV č. 41/2010 Sb. m. s., kterým se vyhlásila oprava textu Úmluvy o právech dítěte, In: *Sbírka Zákonů České republiky*. ISBN: 978-80-7488-022-3
12. Zákon č. 109/2002 Sb. O výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ISBN 978-80-7488-067-4

13. Zákon č. 117/1995 Sb. o sociálním zabezpečení. In. *Sbírka zákonů České republiky*. ISBN: 978-80-7208-900-0
14. Zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ISBN: 978-80-7208-004-9
15. Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014, s.192. ISBN 978-80-7488-022-3

Seznam použitých internetových zdrojů

1. DĚTI PATŘÍ DOMŮ O.S.. *Hostitelská péče* [online]. © 2014 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z:<http://www.detipatridomu.cz/hostitelska-pece/>
2. FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ. *Adopce*. [online]. © 2012 - 2014 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z:<http://www.fod.cz/nase-cinnost/adopce>
3. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany*. [online]. © 2013 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z:<http://www.mpsv.cz/cs/14304>
4. MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP)*. [online]. ©2015 [cit. 2015.01.02]. Dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/zarizeni-pro-deti-vyzadujici-okamzitou-pomoc-zpdvop-13100/>
5. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY., *Listina základních práv a svobod*. [online]. © 2013 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
6. STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. *Statistiky náhradní rodinné výchovy v ČR*. [online]. ©2013 [cit. 2015.01.30]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/statistiky_nahradni_vychovy_v_cr/
7. ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ. *Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí*. [online]. ©2009- 2015 [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník

Dotazník k bakalářské práci

Dotazník k bakalářské práci

Vážení, jmenuji se Gabriela Mertlová a jsem studentkou kombinovaného studia vzdělávání dospělých na Univerzitě Jana Ámose Komenského v Praze. Pro úspěšné dokončení studia potřebuji vypracovat bakalářskou práci, jejíž téma je „Sociálně právní ochrana dětí.“ Součástí mé bakalářské práce je i tento dotazník. Dotazník se skládá z 22 otázek, je anonymní a jeho výsledky budou použity výhradně pro účely bakalářské práce. V dotazníku jsou použity dva typy otázek, uzavřené – zvolte uvedenou možnost, odpověď zakroužkovat a otevřené - vyjádřete svůj názor.

Za vyplnění dotazníku děkuji.

1. Kolik je Vám let?

- a) 18 - 25
- b) 25 - 30
- c) 31 – 50
- d) 51 a více

2. V jakém městě bydlíte?

- a) do 1000 obyvatel
- b) do 10 000 obyvatel
- c) více

3. Vaše dosažené vzdělání?

- a) Základní
- b) Středoškolské
- c) Vysokoškolské

4. Co si představíte pod pojmem sociálně právní ochrana dětí?

5. Jakým zákonem je upravována sociálně právní ochrana dětí?

- a) zákon č. 128/2000 Sb.
- b) zákon č. 359/1999 Sb.
- c) zákon č. 200/1990 Sb.

6. Kde si myslíte, že sídlí sociálně právní ochrana dětí?

- a) na každém obecním úřadě
- b) na každém úřadě s rozšířenou působností
- c) pouze v krajských městech
- d) pouze v Praze, Brně a Ostravě

7. V jakém městě sídlí úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí?

- a) Praha
- b) Brno
- c) Ostrava
- d) Plzeň

8. Znáte někoho, kdo spolupracuje se sociálně právní ochranou dětí?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

9. Domníváte se, že rodiče raději umístí dítě do ústavní výchovy nebo souhlasí s pěstounskou péčí?

- a) Souhlasí s pěstounskou péčí
- b) Nesouhlasí s pěstounskou péčí, chtějí ponechat dítě v zařízení
- c) Nevím

10. Znáte pojem předběžné opatření?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

11. Je Vám znám pojem „soudní dohled nad výchovou dětí“?

- a) ano, znám
- b) ano, ale pouze jsem o tom slyšel/a
- c) neznám
- d) nezajímám se o to

12. Jaké znáte zařízení pro výkon ústavní výchovy? (lze uvést více možností)

- a) Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- b) dětský domov
- c) Dětský domov se školou
- d) výchovný ústav
- e) diagnostický ústav
- f) středisko výchovné péče
- g) jiné _____

13. Domníváte se, že má pěstoun nárok na odměnu, při výkonu pěstounské péče?

- a) ano
- b) Ne
- c) Nevím

14. Pěstounská péče na přechodnou dobu trvá:

- a) 6 měsíců
- b) 12 měsíců
- c) 36 měsíců
- d) do zletilosti dítěte

15. Pěstounská péče trvá:

- a) 5 let
- b) 10 let
- c) do zletilosti dítěte

16. Které dávky pěstounské péče znáte? (lze uvést více možností)

- a) odměna pěstouna
- b) příspěvek na dovolenou
- c) příspěvek při převzetí dítěte
- d) příspěvek na lázeňský pobyt
- e) příspěvek na zakoupení motorové vozidla
- f) příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- g) příspěvek na rekonstrukci (domu, bytu)

17. Evidence osob, se týká:

- a) osvojení
- b) pěstounské péče
- c) pěstounské péče na přechodnou dobu

18. Existuje u nás pojem nezrušitelné osvojení?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

19. Je v České republice možné mezinárodní osvojení?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

20. Jaká z možností by byla pro Vás přijatelnější, pokud by jste se o dítě nemohli postarat?

a) pěstounská péče

b) osvojení

c) ústavní výchova

22. Váš názor:

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Gabriela Mertlová

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Sociálně právní ochrana dětí

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 48

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 15

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 7

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Mgr. Eva Přivrácká